

UNIVERSITEIT GENT
FACULTEIT POLITIEKE EN SOCIALE WETENSCHAPPEN

**Kinderen als ‘ideale’ slachtoffers? Kwalitatieve inhoudsanalyse
naar de representatie van kinderen bij rampenberichtgeving**

Wetenschappelijke verhandeling

aantal woorden: 23.255

SOFIE MONBALLYU

MASTERPROEF COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN
afstudeerrichting JOURNALISTIEK

PROMOTOR: PROF. DR. STIJN JOYE

COMMISSARIS: PROF. DR. EVA LIEVENS

ACADEMIEJAAR 2013 – 2014

Abstract

Rampenberichtgeving is een vaak voorkomend onderzoeksobject waarbij op allerlei zaken kan gefocust worden zoals het verloop en de focus van de berichtgeving, maar ook welke rampen aan bod komen in de nieuwsmedia en welke niet. Vervolgens is ook de sensationisering van rampenberichtgeving een vaak aangehaald onderwerp en is er ook heel wat onderzoek gedaan naar de representatie van slachtoffers in rampenberichtgeving. Daarbij wordt echter weinig aandacht geschonken aan de representatie van kinderen als slachtoffers. Wanneer deze toch aan bod komen is het telkens slechts een onderdeel van het onderzoek. Door recente rampen zoals de busramp in Sierre, waarbij 46 kinderen en slechts zes volwassenen betrokken waren, dringt volwaardig onderzoek over de representatie van kinderen bij rampen zich op. Aan de hand van een kwalitatieve inhoudsanalyse wordt een antwoord gezocht op de centrale onderzoeksvraag die zich bezighoudt met de specifieke manier van mediarepresentatie van nationale tragedies waarbij kinderen betrokken zijn. Uit de analyse blijkt dat er inderdaad een specifieke manier van representatie is van kinderen die betrokken zijn bij rampen en dat deze representatie gekenmerkt wordt door zaken zoals emotionele storytelling en het creëren van een gemeenschapsgevoel. Dat is te verklaren door het feit dat kinderen de ideale slachtoffers zijn waardoor ze overgerepresenteerd worden.

Voorwoord

Op 13 maart 2012 stond ons land even stil. Een bus vol met 12-jarigen, die terugkwamen van hun sneeuwklassen, verongelukte met dramatische gevolgen. Het was een gebeurtenis die iedereen beroerde en waarover uitvoerig werd bericht in de media. Het was deze uitvoerige mediaberichtgeving die me tot het idee bracht om mijn masterproef te schrijven over kinderen die betrokken zijn bij rampen. Nu, iets meer dan twee jaar later, is mijn masterproef klaar en wil ik dan ook graag iedereen bedanken die mij hierbij geholpen en gesteund heeft.

Eerst en vooral wil ik mijn promotor, Prof. Dr. Stijn Joye, bedanken die me telkens antwoord gaf op de vele vragen die ik had en die me ook veel nuttige tips en suggesties gaf. Met behulp van deze raad is mijn masterproef geworden tot wat ze nu is.

Daarnaast wil ik mijn vriend, ouders en vrienden bedanken voor de vele steun. In het bijzonder wil ik ook mijn mama bedanken die me geholpen heeft met het verzamelen van al het onderzoeksmateriaal. Daarnaast wil ik ook mijn medestudenten bedanken die altijd klaar stonden om antwoorden te bieden op mijn vragen. Daarbij wil ik in het bijzonder Astrid, Aagje en Ellen bedanken.

Tot slot nog een woordje van dank aan de redactieleden van Karrewiet waar ik mijn stage deed. Zij hebben me inzicht gegeven in hoe zij, als journalisten, de busramp van Sierre en de berichtgeving er rond hebben ervaren. Dit maakte het voor mij iets gemakkelijker om de krantenartikels, en de manier waarop deze waren geschreven, beter te kunnen interpreteren.

Inhoudstabel

Abstract	1
Voorwoord	2
Inhoudstabel	3
Inleiding	4
DEEL I: THEORIE.....	5
1. Nieuwsberichtgeving	5
1.1. Nieuwsproductie	6
1.1.1. Nieuwsselectie	6
1.1.2. Invloed van een ‘key event’	11
1.1.3. Het gebruik van bronnen	12
1.1.4. Visualisering van het nieuws	13
1.2. Representatie	15
1.2.1. Betekenisconstructie in de tekst	16
1.2.2. Betekenisconstructie bij foto’s	17
1.2.3. Representatie in nieuwsberichtgeving	18
1.2.4. Verschillende manieren van representeren	19
2. Rampenberichtgeving	20
2.1. Algemene rampenberichtgeving	21
2.2. Representatie van slachtoffers bij rampen	24
2.3. Representatie van kinderen bij rampen	25
3. Conclusie	27
Deel II: METHODOLOGIE	29
1. Case: busramp Sierre	29
2. Methodologie	30
2.1. Opzet	30
2.2. Methode: kwalitatieve inhoudsanalyse	30
2.3. Procedure	34
2.3.1. Steekproef	34
2.3.2. Analyse	35
DEEL III: RESULTATEN.....	36
1. Resultaten	36
2. Discussie	43
Conclusie	50
Bibliografie	51
Bijlage	60

Inleiding

Rampenberichtgeving is een vaak voorkomend onderzoekssubject. Onderzoeken focussen zich daarbij op allerlei zaken zoals het verloop (o.a. Cottle, 2009; Pantti, Wahl-Jorgensen & Cottle, 2012) en de focus van de berichtgeving (o.a. Wellens, 2012), welke rampen aan bod komen in de nieuwsmedia en welke niet (o.a. Benthall, 1993; Cottle, 2009; Joye, 2010), de sensationisering van rampenberichtgeving (o.a. Berrington & Jemphrey, 2003; Machin & Niblock, 2006; Brancato, 2012), enzovoort. Daarnaast is er ook heel wat onderzoek gedaan naar de representatie van slachtoffers in rampenberichtgeving (o.a. Chermak, 1995; Moeller, 1999) waarbij kinderen beschouwd worden als het ‘ideale’ slachtoffer (Christie, 1986; Höijer, 2004), maar toch wordt slechts weinig aandacht geschonken aan de representatie van minderjarige slachtoffers. Wanneer deze aan bod komen is het telkens slechts een onderdeel van het onderzoek waardoor, mede door recente rampen zoals de busramp in Sierre, volwaardig onderzoek zich hierover opdringt. Aan de hand van een kwalitatieve inhoudanalyse willen we dan ook inzicht krijgen in de mediarepresentatie van kinderen bij rampen en vaststellen of er al dan niet een specifieke manier van rapporteren is. Bijgevolg houdt de centrale onderzoeksvraag zich bezig met de specifieke manier van mediarepresentatie van nationale tragedies waarbij kinderen betrokken zijn.

Deze masterproef geeft eerst een algemeen beeld van nieuwsberichtgeving waarbij onder meer het nieuwsproductieproces en de representatie in het nieuws wordt besproken. Daarna wordt specifiek gekeken naar rampenberichtgeving en de representatie van slachtoffers. Daarbij zal ook ingegaan worden op de representatie van kinderen. In het empirisch gedeelte van deze masterproef zal eerst de opzet en de gebruikte methodologie toegelicht worden. Vervolgens worden de resultaten van het eigen onderzoek besproken en wordt een antwoord gegeven op de centrale onderzoeksvraag.

DEEL I: THEORIE

1. Nieuwsberichtgeving

Centraal in deze masterproef staat het concept van nieuws. Een duidelijke en afgebakende definitie van wat nieuws is, is volgens academici (Harcup & O'Neill, 2001, p. 261; McQuail, 2010, p. 377) niet voor de hand liggend waardoor Zelizer (2004, p. 25) stelt dat definities van nieuws vaak erg breed geformuleerd worden. Stephens (2007, p. 24-26) stelt dat nieuws zowel de burgers kan informeren en waarschuwen voor gevaar van bijvoorbeeld een aankomende storm, als het publiek kan entertainen aan de hand van onder meer human interest en sportberichtgeving. McQuail (2010, p. 98-99) voegt daar nog andere functies aan toe zoals de mobilisering van het publiek voor maatschappelijke doelen en de continuïteit van waarden binnen de maatschappij. Daarnaast is de definitie van nieuws volgens Williams (2003, p. 16) en Harrison (2006, p. 17-39) afhankelijk van de visie die de onderzoeker hanteert. Een eerste mogelijke visie is deze van het gezond verstand waarbij de journalist kijkt naar hetgeen het publiek wil. Hierop bestaat echter veel kritiek van onder meer de academici binnen de traditie van de Frankfurter Schule doordat deze praktijken tot een concurrentiestrijd leiden tussen de verschillende nieuwsmedia met als gevolg dat er meer aandacht is voor human interest en dat het nieuws toegankelijker wordt. Dit zou het publiek dommer en oppervlakkiger maken en brengt volgens Hoggart (1995, p. 155) de kwaliteit van de nieuwsoutput in gevaar. Andere onderzoekers zoals Harcup (2005, p. 88) gaan hier tegen in en stellen dat deze kritiek te simplistisch en voorbijgestreefd is. De tweede visie is die van de journalistieke praktijk waarbij nieuws volgens Harrison (2006, p. 20-23) en Stephens (2007, p. 118-128) actueel en “[...] unusual or out of the ordinary [...]” moet zijn en “[...] it has to be unexpected and make people talk” (Harrison, 2006, p. 21). Moeller (1999, p. 3) bevestigt dit door te stellen dat ze zich enkel de ongewone en de extraordinaire gebeurtenissen herinnert. Nieuws wordt dan volgens Zelizer (2004, p. 25) gezien als een set van praktijken zoals nieuwsgaring en nieuwsproductie. Ten slotte is er het academisch niveau dat wetenschappelijk onderzoek voert naar nieuws. Dit onderzoek kan vanuit verschillende studiedomeinen gebeuren met verschillende onderzoeksfocussen. Een voorbeeld is volgens Zelizer (2004, p. 25) het onderzoek naar de kenmerken van het nieuws die als nieuwsfactoren worden beschreven.

Om toch een duidelijker beeld te scheppen van het begrip nieuws, zal in deze scriptie worden uitgegaan van nieuws als “[...] new information about a subject of some public interest that is shared with some portion of the public” (Stephens, 2007, p. 4). Hiertoe is volgens verschillende academici (McManus, 1994, p. 143-146; Harrison, 2006, p. 1-10) de ambitie om de waarheid te vertellen essentieel. Journalisten moeten hiervoor accuraatheid en oprechtheid

nastreven. Daarnaast zijn onpartijdigheid, relevantie, ethische codes en actualiteit van belang. Het nieuws kan vervolgens op verschillende manieren worden overgebracht (Harrison, 2006, p. 2) en kan het publiek onder andere informeren, entertainen, helpen of beïnvloeden. Dit is afhankelijk van het onderwerp, de journalist en de manier waarop het nieuws wordt geproduceerd, wat de focus is van het volgende deel.

1.1. Nieuwsproductie

De nieuwsproductie verloopt volgens verschillende academici (Gans, 1979, p. 87-88; McManus, 1994, p. 92-164; Niblock, 2005; Machin en Niblock, 2006, p. 4-5; McQuail, 2010, p. 326) in drie fases. Eerst en vooral moeten journalisten en hun nieuwsmedium op de hoogte zijn van al hetgeen er gebeurt in de wereld. Pas dan kunnen de journalisten tijdens de nieuwsselectie bepalen over welke zaken men gaat berichten. Ten slotte wordt het nieuwsbericht geproduceerd en verspreid. Chermak (1995, p. 19) volgt deze opdeling, maar splitst de laatste fase op in twee aparte fases, productie en distributie, waardoor hij spreekt van vier fases in het nieuwsproductieproces.

McManus (1994, p. 95) en Shoemaker en Vos (2009, p. 4) stellen dat de twee eerste fases bepalend zijn voor de kennis van het publiek. Wanneer een bepaalde gebeurtenis niet opgevangen of niet geselecteerd wordt door journalisten, zal het publiek nooit van het bestaan ervan afweten tenzij ze het zelf ervaren. Rampen zijn hier een voorbeeld van. Of een ramp al dan niet aan bod komt in de nieuwsmedia is afhankelijk van het nieuwsselectieproces waardoor verschillende onderzoekers (Benthall, 1993; Cottle, 2009, p. 44-45, Pantti, Wahl-Jorgensen & Cottle, 2012) stellen dat een ramp een mediaconstructie is aangezien niet alle rampen aan bod komen in de nieuwsmedia en het ook nooit een exacte representatie van de werkelijkheid is. Na de verdere bespreking van nieuwsproductie en representatie in het nieuws zal hier verder op ingegaan worden.

1.1.1. **Nieuwsselectie**

Na het verzamelen van alle mogelijke nieuwsitems maken de journalisten een selectie omdat het onmogelijk is alle gebeurtenissen te verspreiden die wereldwijd gebeuren (Galtung & Ruge, 1965, p. 65; Gans, 1979, p. 5; McManus, 1994, p. 110-111; Niblock, 2005, p. 75). Nieuws is daardoor “[...] a selective view of what happens in the world” (Harcup, 2005, p. 30). Journalisten bepalen aan de hand van nieuwsselectiefactoren welke items nieuws worden en welke niet waardoor men in de literatuur (Shoemaker & Vos, 2009; McQuail, 2010, p. 308; De Cock, D’Haenens, De Smedt, Schipper, Reul, Ichau, Valcke & Wauters, 2013, p. 8) spreekt van journalisten als ‘gatekeepers’. Volgens Shoemaker, Eichholz, Kim & Wrigley (2001, p. 233) is ‘gatekeeping’ “[...] the process by which the vast array of potential news

messages are winnowed, shaped, and prodded into those few that are actually transmitted by the news media.” De uitkomst van dit proces moet volgens Niblock (2005, p. 75) de diversiteit van gebeurtenissen weergeven die dagelijks gebeuren.

Dit proces van ‘gatekeeping’ hangt af van een aantal factoren die volgens verschillende academici (Shoemaker, Eichholz, Kim & Wrigley, 2001, p. 233; Shoemaker & Vos, 2009, p. 27-28) verschillen in intensiteit en polariteit. Een voorbeeld van polariteit is de nieuwswaardigheid van een gebeurtenis. Dit is een positieve variabele aangezien de berichtgeving toeneemt naarmate er een grotere nieuwswaarde is. De nieuwswaardigheid van een gebeurtenis wordt bepaald door een aantal intrinsieke elementen van de gebeurtenis. Galtung & Ruge (1965, p. 66-70) spreken van twaalf nieuwswaarden die voldaan moeten worden alvorens een item geselecteerd en verspreid wordt door de nieuwsmedia. De eerste is de frequentie van de ontwikkeling van een event alvorens het betekenis krijgt. Als er ’s avonds laat iets gebeurt bijvoorbeeld, zal het de volgende dag niet in de krant verschijnen. Wel zal het opgenomen worden in onder andere het televisie- en radionieuws. De tweede factor is de intensiteit en omvang. Hoe groter de gebeurtenis, hoe meer kans dat het wordt geselecteerd. Een derde factor die meespeelt bij de nieuwsselectie is de betekenis. Deze kan ontstaan door relevantie, maar ook door culturele nabijheid. Deze culturele nabijheid kan volgens Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 39-51) gevormd worden door verwijzingen naar de eigen natie en het eigen volk, die volgens Cottle (2009, p. 51) vaak emotioneel zijn, waardoor een gemeenschapsgevoel gecreëerd wordt. Dit gemeenschapsgevoel veroorzaakt sneller een gevoel van solidariteit en medeleven met de betrokken personen in de nieuwsberichtgeving. Of zoals Moeller (1999, p. 22) het stelt: “[w]e tend to care most about those closest to us, most like us. We care about those with whom we identify.” Billig (1995, p. 93) spreekt hierbij van ‘banal nationalism’, terwijl Gans (1979, p. 42) deze nieuwswaarde als etnocentrisme benoemt waarbij hij stelt dat vooral het eigen land aan bod komt in het nieuws. Moeller (1999) bevestigt dit en stelt dat dit komt doordat we weinig kennis hebben over andere landen. Ten vierde moet een event volgens Galtung en Ruge (1965, p. 67) duidelijk en ondubbelzinnig zijn en moet er consonantie zijn met hetgeen de mensen verwachten van een dergelijk feit. Consonantie, de vijfde nieuwsselectiefactor, heeft volgens Shoemaker en Vos (2009, p. 4) echter het gevolg dat het publiek slechts een beperkte hoeveelheid informatie krijgt waaruit ze een opinie moeten vormen. De onverwachtheid en zeldzaamheid van een gebeurtenis is een zesde bepalende factor bij nieuwsselectie. Deze is meer bepalend dan consonantie omdat deze incidenten volgens Chermak (1995, p. 32) meer interesse opwekken bij het publiek. Als zevende factor stellen Galtung en Ruge (1965, p. 67) dat er vaak continuïteit van de media-aandacht is bij grote gebeurtenissen. De volgende factor die een rol speelt bij nieuwsselectie is de compositie van

de gehele berichtgeving. Als er bijvoorbeeld al veel buitenlands nieuws in de krant staat, zal de drempel hoger liggen om nog nieuwe buitenlandse items bij te voegen in de krant en zal voornamelijk voor ander nieuws gekozen worden zodat er voldoende variatie is. Ten slotte zijn er nog een aantal cultureel gebonden factoren die bepalend zijn binnen het proces van nieuwsselectie. Elitelanden zoals de Verenigde Staten vormen de negende nieuwsselectiefactor en hebben meer nieuwswaarde dan andere landen. Hetzelfde geldt voor elitepersonen, die de volgende selectiefactor vormen, wat volgens Hall (1973, p. 183) te verklaren is vanwege hun macht, status en bekendheid. Gans (1979, p. 9-13) stelt dat vooral politieke elitepersonen aan bod komen, terwijl de economische elite, bijvoorbeeld, slechts zelden aan bod komt. Als voorlaatste factor is er volgens Galtung en Ruge (1965, p. 68-69) personificatie van een gebeurtenis waardoor het publiek zich volgens Berrington & Jemphrey (2003, p. 227) gemakkelijker kan identificeren met de actoren. Hall (1973, p. 183) stelt dat foto's hier een belangrijke rol bij spelen en zijn volgens Greer (2007, p. 29) ook op zich een bepalende factor bij de nieuwsselectie. Ten slotte stellen Galtung en Ruge (1965, p. 68-70) dat negatieve feiten meer voorkomen in nieuwsberichtgeving doordat zij volgens Niblock (2005, p. 76) vaker aan bovenstaande nieuwswaarden voldoen dan positieve gebeurtenissen.

Een ramp, wat verder in deze scriptie uitgebreid aan bod komt, “[...] is the most newsworthy of situations – unexpected events involving thousands, maybe millions, of lives” (Machin & Niblock, 2006, p. 120). Ook De Cock et al. (2013, p. 40) sluiten zich hierbij aan en stellen dat rampen verhalen met spectaculaire elementen voortbrengen waardoor deze vaker aan bod komen in nieuwsberichtgeving dan veelvoorkomende doodsoorzaken zoals ziektes en het verkeer. Dit is te verklaren door hun nieuwswaarden. Zoals blijkt uit bovenstaand citaat van Machin en Niblock, geldt volgens verschillende academici (Gans, 1979, p. 17; Benthall, 1993, p. 196-197; Joye, 2010, p. 142-143) dat hoe meer slachtoffers en doden er zijn bij een ramp, hoe groter de kans is dat het geselecteerd wordt. Maar Gans (1979, p. 151) stelt dat ook rampen met een klein aantal slachtoffers nieuwswaardig kunnen zijn. Het gaat dan om rampen die bij iedereen kunnen gebeuren, zoals een overstroming, wat interesse creëert bij alle mogelijke slachtoffers. Volgens Benthall (1993, p. 169) kan dit soms ook om één persoon gaan zoals bij een gijzeling of het kan volgens Pantti en Sumiala (2009, p. 124) gaan om slachtoffers met een grote symbolische waarde zoals kinderen, waar later in deze masterproef verder op ingegaan wordt. Manning (2001, p. 61) spreekt hierbij van de ‘moral calculus’ waarbij culturele nabijheid primeert op het aantal slachtoffers. Hiermee verwijst hij naar de factor zelfbelang. Deze valt onder de factor van culturele nabijheid en verwijst naar landgenoten onder de slachtoffers. Gans (1979, p. 20) bevestigt dit en stelt dat bij rampen gefocust wordt op de natie als één geheel. Daarbij aansluitend stelt Benthall (1993, p. 12) dat vooral de eigen, nationale rampen aan bod komen en dat vaak rampen in Westerse,

welgestelde landen geselecteerd worden. Moeller (1999, p. 21) gaat hiermee akkoord en stelt dat de selectie van rampen op een chauvinistische manier gebeurt. Ook McQuail (2010, p. 313) bevestigt dit en stelt dat de geografische nabijheid een grote invloed heeft op de nieuwsselectie. Volgens Joye (2010, p. 146-148) veroorzaakt nabijheid daardoor mogelijk een geografisch vertekend beeld. Ook Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012) bevestigen de overrepresentatie van rampen met een grote omvang en, culturele, nabijheid en stellen dat het voor het publiek gemakkelijker is om zich in de plaats te stellen van een slachtoffer nabij. Moeller (1999, p. 15) verklaart dit laatste door te stellen dat zowel de journalist als het publiek de media en informatie vanuit hun eigen cultuur bekijken. Verder kunnen deze nieuwswaarden ook toegepast worden op de case van Sierre die in het empirisch luik van deze scriptie wordt behandeld. Het busongeval was in enkele minuten tijd gebeurd en kende dus een korte periode van ontwikkeling. Hierdoor kon het de volgende dag al worden opgenomen in de kranten en andere nieuwsmedia. Ook overschrijdt het ongeval met 28 doden en 24 gewonden de drempel van intensiteit en omvang om geregistreerd te worden en is het volgens De Cock et al. (2013, p. 99) iets waar de hele maatschappij mee bezig is, wat trouwens steeds het geval is bij een ramp. Aangezien het om een bus vol met Vlaamse kinderen en hun begeleiders ging, was het in Vlaanderen een gebeurtenis met veel betekenis. Daarnaast is een dergelijke busramp eerder zeldzaam, waardoor het een grotere kans heeft om nieuws te worden en dit mede doordat het om een negatief feit gaat met gewone mensen. Slachtoffers zijn volgens Gans (1979, p. 14), naast mensen die protesteren, de meest nieuwswaardige groep van de gewone mensen. De mediaberichtgeving rond deze ramp bleef gedurende ongeveer drie weken duren en ook na deze periode wordt er tot op vandaag nog af en toe opnieuw naar verwezen.

Andere onderzoekers zoals Harcup en O'Neill (2001, p. 262) hebben variërende ideeën over de bepalende elementen van nieuwswaardigheid en stellen daarbij dat de nieuwswaarden van Galtung en Ruge (1965) enkel gebaseerd zijn op een onderzoek naar buitenlandse berichtgeving. Hierdoor suggereren sommige onderzoekers zoals Gans (1979) en Niblock (2005, p. 79-80) toevoegingen, terwijl andere academici zoals Harcup en O'Neill (2001, p. 274-276) een eigen lijst van nieuwswaarden creëren waarbij ze enkele van de bestaande criteria overnemen en daar eigen criteria zoals het entertainmentgehalte met onder meer de visuele aspecten aan toevoegen.

Naast nieuwswaardigheid bestaan er volgens verschillende onderzoekers (Cottle, 2009, p. 49; De Cock et al., 2013, p. 7-8) nog andere bepalende factoren voor nieuwsselectie of zoals Shoemaker en Vos (2009, p. 25) het stellen: “[n]ewsworthiness [...] only partially predicts which events make it into the news media.” Eerst en vooral stelt Joye (2010, p. 150) dat de

pragmatische overwegingen zoals deadlines, budget en publicatieruimte van belang zijn. Manning (2001, p. 51) en Shoemaker, Eichholz, Kim en Wrigley (2001, p. 235-236) stellen dat journalisten in de periode kort voor hun deadline weinig nieuwe items zullen selecteren doordat de meeste ruimte binnen de publicatie al is ingevuld. Moest er kort voor de deadline toch nog een erg nieuwswaardig feit gebeuren, dan zou het toch nog worden opgenomen. Deze praktische overwegingen zijn volgens Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 44) vooral bepalend bij rampenberichtgeving, wat het hoofdonderwerp is van deze scriptie, doordat het om onverwachte gebeurtenissen gaat. McQuail (2010, p. 313) stelt dat ook de beschikbare bronnen een rol spelen. Een andere variabele is het professionele oordeel van de journalist waarbij zijn persoonlijke interesses, waarden, verwachtingen en ervaringen een rol spelen (Gans, 1979, p. 78; Shoemaker & Vos, 2009, p. 42-48; Joye, 2010, p. 151). Hierbij moet volgens McManus (1994, p. 144) en White (1950, p. 386) rekening worden gehouden dat de ideologie van een journalist soms een vertekening kan veroorzaken van de feiten. Daarnaast kunnen routine en organisatorische overwegingen volgens verschillende onderzoekers (Gans, 1979, p. 78-79; Manning, 2001, p. 51; Shoemaker, Eichholz, Kim & Wrigley, 2001, p. 235-236) de nieuwsselectie beïnvloeden en volgens Moeller (1999, p. 17) is ook de emotionele aantrekkelijkheid van een gebeurtenis van belang, wat verder in deze scriptie uitgebreider aan bod zal komen. Manning (2001, p. 61) gaat hier verder op in en spreekt ruimer van sensatie als nieuwsselectiefactor. Ten slotte zijn er ook externe invloeden die een rol spelen (Gans, 1979; De Cock et al., 2013, p. 7). Dit gaat bijvoorbeeld over technologie, machtsrelaties, commerciële invloeden, concurrentie met andere nieuwsmedia en de nationaal heersende cultuur. Moeller (1999, p. 17) stelt dat deze nieuwswaarden niet universeel zijn, maar afhankelijk van cultuur, politiek en ideologie. Daarnaast stelt Gans (1979, p. 79-80) dat nieuwsselectie in de realiteit gebeurt op basis van een combinatie van deze verschillende factoren. Vervolgens stelt hij net als Manning (2001, p. 68) dat het nieuws dat journalisten voortbrengen een construct is van de realiteit doordat journalisten gebeurtenissen vanuit hun eigen concepten en ideeën waarnemen of zoals Shoemaker en Vos (2009, p. 3) het stellen: “[g]atekeepers determine what becomes a person’s social reality, a particular view of the world.” Hierbij aansluitend stellen verschillende onderzoekers (White, 1950, p. 386; Harcup, 2005, p. 31-34; Machin & Niblock, 2006, p. 26; McQuail, 2010, p. 310) dat ‘gatekeeping’ een erg subjectief gegeven is doordat het gedreven wordt door cultureel bepaalde criteria zoals consonantie en culturele nabijheid. Daarnaast stellen Shoemaker en Vos (2009, p. 103) dat “[i]deology or hegemony shapes news content when it leads gatekeepers to select items [...]”. Ook Hall (1973) bevestigt dit. Manning (2001, p. 68) merkt echter op dat journalisten wel objectief te werk gaan doordat ze een bepaalde set van praktijken volgen die een zo goed mogelijke representatie van de werkelijkheid creëert.

1.1.2. Invloed van een ‘key event’

Soms wordt de normale gang van zaken tijdens de nieuwsproductie verstoord door een onverwachte en dramatische gebeurtenis waarover uitgebreid wordt bericht. Dit wordt in de literatuur (McQuail, 2010, p. 317) een ‘key event’ genoemd en wordt door Kitzinger (2000, p. 62) beschreven als “[m]omentous happenings [that] attract peak media coverage.” Een voorbeeld van zo’n sleutelmoment is de busramp in Sierre die in het empirisch gedeelte van deze scriptie uitvoerig aan bod komt. Verschillende onderzoekers (Kepplinger & Habermeier, 1995; De Cock et al., 2013, p. 14) stellen dat de nieuwsselectiecriteria veranderen wanneer zo’n ramp plaatsvindt doordat informatie over het key event op dat moment het belangrijkste is, zowel voor de journalisten als voor het publiek. Vaak is er niet zo veel informatie beschikbaar als het publiek wenst, waardoor nieuwsmedia over gelijkaardige gebeurtenissen uit het verleden zullen berichten. Daarnaast stelt Vasterman (2005, p. 510) dat ook meer aandacht zal geschonken worden aan nieuwe, gelijkaardige feiten. Door deze verwijzingen naar gelijkaardige gebeurtenissen uit het verleden en het heden wordt volgens verschillende onderzoekers (Kepplinger & Habermeier, 1995; Vasterman, 2005, p. 510; Luce, 2013, p. 393) bij het publiek het valse gevoel gecreëerd dat zulke gebeurtenissen veel voorkomen, maar dit komt volgens Machin en Niblock (2006, p. 39) en Luce (2013, p. 393) ook door overdrijvingen en sensatie. Hierdoor kan er ‘moral panic’ (Vasterman, 2005, p. 512; Machin & Niblock, 2006, p. 39 ; McQuail, 2010, p. 564; Luce, 2013) uitbreken bij het publiek op basis van de bezorgdheid en paniek die rond deze problematiek ontstaat. Hierdoor kunnen de interesses en de moraal van de maatschappij veranderen. Deze publieke angst wordt dus door de nieuwsmedia gecreëerd op basis van sensationele berichtgeving en overdrijvingen rond een bepaalde crisis, maar is volgens Harcup (2005, p. 67) ook mede doordat er niet voldoende objectief bericht wordt wat Luce (2013, p. 402-403) verklaart door te stellen dat journalisten soms ideologisch gekleurde taal gebruiken die een grote invloed heeft op de interpretatie van het publiek of ook simpelweg door een foute weergave van de feiten.

Daarnaast ontstaat er door al deze media-aandacht een nieuwsgolf (Kepplinger & Habermeier, 1995; De Cock et al., 2013, p. 14). Vasterman (2005, p. 509-516) stelt dat deze media-aandacht echter niet altijd in proportie is met de echte waarde van de gebeurtenis, maar door alle nieuwsberichtgeving er rond wordt het tot een belangrijk nieuwsfeit gemaakt waardoor een nieuwsgolf een mediaconstructie is. Dit komt mede door het feit dat er niet enkel over de sleutelgebeurtenis wordt bericht, maar er ook verwijzingen zijn naar gelijkaardige incidenten uit het verleden. Verder kan een nieuwsgolf volgens Vasterman (2005, p. 515) en De Cock et al. (2013, p. 14) uitmonden in een ‘mediahype’ wanneer de feiten verder uitvergroten en versterkt worden. Nieuwsgolven en ‘mediahypes’ kunnen volgens Vasterman (2005, p. 526)

echter nadelig zijn voor de kwaliteit, de betrouwbaarheid, de onafhankelijkheid en de waarheidsgetrouwheid van de berichtgeving aangezien ze een onrealistisch beeld geven van de gebeurtenis. Dit is te verklaren doordat enkel informatie verspreid wordt die het ‘key event’ bevestigt en doordat het beeld gecreëerd wordt dat dergelijke gebeurtenissen veel meer gebeuren dan werkelijk het geval is.

Het ‘key event’ kan volgens Kitzinger (2000, p. 61) later gebruikt worden als ‘media template’ bij een gelijkaardige gebeurtenis. De journalisten hebben dan een voorbeeld van hoe bericht kan worden over een dergelijk incident en deze ‘media templates’ “[...] [help] journalists and audiences to make sense of fresh news stories” (Kitzinger, 2000, p. 61). Doordat ‘media templates’ als voorbeeld gebruikt worden voor de berichtgeving van gelijkaardige issues in de toekomst, hangt het volgens Kitzinger (2000, p. 75) samen met framing aangezien deze nieuwe gelijkaardige gebeurtenissen vanuit dezelfde invalshoek of frame bekeken zullen worden als het ‘media template’.

1.1.3. Het gebruik van bronnen

“Sources are central to the practice of journalism” (Harcup, 2005, p. 44) en dit binnen elke fase van het nieuwsproductieproces. Gans (1979, p. 80) beschrijft bronnen als “[...] the actors whom journalists observe or interview [...].” Verschillende onderzoekers (Wheeler, 2005, p. 56; Machin & Niblock, 2006, p. 28; McQuail, 2010, p. 321-322) stellen dat journalisten vaak een netwerk van vaste bronnen hebben die ze kunnen contacteren om gebeurtenissen te begrijpen en erover te berichten. Hierdoor spreekt Harrison (2006, p. 142) van een routineproces bij het checken van bronnen. Deze vaste bronnen zijn volgens Berrington en Jemphrey (2003) betrouwbaar, toegankelijk en vaak ook goed geïnformeerd. Bronnen in het algemeen kunnen variëren van officiële bronnen over persconferenties en reporters ter plaatse, tot ooggetuigen (Berrington & Jemphrey, 2003; Wheeler, 2005, p. 56). Officiële of elitebronnen beschikken volgens Van Leuven en Joye (2014) over middelen en autoriteit als nieuwsbron. Dit gaat bijvoorbeeld om politici, experts, bedrijven, politie en de overheid. Manning (2001, p. 15) ziet het gerecht, de overheid en politici als machtige bronnen die bovenaan de ‘hierarchy of credibility’ staan waardoor ze vaak als startbron gebruikt worden. Deze officiële of elitebronnen zijn belangrijk om valse en foutieve informatie te vermijden, terwijl gewone mensen volgens Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 56-57) bij nieuwsberichtgeving enkel aan bod komen als slachtoffers of als ooggetuige. Onder de ooggetuigen kunnen verschillende groepen mensen begrepen worden, gaande van slachtoffers en nabestaanden, tot personen die aanwezig waren toen de gebeurtenis plaatsvond. De beste manier om informatie te verkrijgen over slachtoffers is volgens Harcup (2005, p. 96) door die personen zelf of hun nabestaanden te interviewen. Quotes van slachtoffers maken het verhaal

volgens Chermak (1995, p. 93) vatbaarder voor het publiek. Drori-Avraham (2006, p. 296) noemt het interviewen van nabestaanden ‘death(-watch) knock reporting’ en stelt dat dit een moeilijke taak kan zijn voor journalisten doordat emoties hoog kunnen oplaaen bij de nabestaanden. Deze emoties dragen echter bij aan de nieuwswaardigheid van de berichtgeving (Chermak, 1995, p. 125) en zullen uitgebreider aan bod komen in het vervolg van deze scriptie. Ook minderjarigen, die centraal staan in deze masterproef, komen als slachtoffer of als ooggetuige in aanmerking als bron, maar hier gaan enkele moeilijkheden mee gepaard. De Cock et al. (2013, p. 22) stellen dat er altijd moet overwogen worden of het kind in kwestie in staat is om een degelijk geïnformeerd oordeel te vellen over iets. Ook weten minderjarigen niet hoe de media werken en welke gevolgen hetgeen ze zeggen kan hebben waardoor het volgens Day (2006, p. 146-147) van belang is dat journalisten rekening houden met de leeftijd en de emotionele maturiteit van het kind. Daarnaast moet telkens de vraag worden gesteld wat de waarde is van de informatie die de minderjarige vertelt.

1.1.4. Visualisering van het nieuws

Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 178) stellen dat in nieuwsberichtgeving steeds meer gebruik gemaakt wordt van beeldmateriaal door de technologische ontwikkelingen en nieuwe communicatietechnologieën. “Visually the news is more compelling than ever” (Harrison, 2006, p. 152). Hierbij zullen de nieuwsmidia volgens Hall (1973, p. 180) op basis van nieuwswaarden, die gelijkaardig zijn als deze bij de nieuwsselectie, bepalen welke foto’s gepubliceerd worden.

Verdergaand op deze nieuwe communicatietechnologieën stellen verschillende onderzoekers (Cottle, 2009, p. 34; Pantti, Wahl-Jorgensen & Cottle, 2012) dat de gewone burger een bijdrage kan leveren aan de journalistiek doordat ze onder andere via hun smartphone zelf gebeurtenissen kunnen vastleggen via foto’s en filmpjes die dan worden opgenomen door de nieuwsmidia. Deze maken de berichtgeving visueler. Daarnaast kunnen nieuwsmidia gebruik maken van de sociale media door bijvoorbeeld foto’s en informatie van Twitter te gebruiken in hun rampenberichtgeving.

Verschillende academici (Machin & Niblock, 2006, p. 144; Leferink & Sessink, 2009, p. 16) stellen dat foto’s en ander beeldmateriaal nuttig zijn om een gebeurtenis te duiden want “[o]ne picture is worth a thousand words” (Singer & Endreny, 1993, p. 170). Beeldmateriaal brengt verduidelijking, versterkt de geloofwaardigheid van een verhaal en trekt volgens Moeller (2002, p. 36) de aandacht van het publiek. Daarnaast toont het volgens Drori-Avraham (2001, p. 291) ook details en nuances die niet vermeld worden in de bijhorende tekst. Hall (1973, p. 188) en Hanush (2012, p. 656) sluiten zich hierbij aan en stellen net als Moeller (1999, p. 44)

en Höijer (2004, p. 515) dat het visuele een bewijs en getuigenis is van hetgeen er gebeurd is en zaken kan aantonen die moeilijk te omschrijven zijn. Hierbij aansluitend stelt Drori-Avraham (2006, p. 291) dat “[i]mages and narratives typically go hand in hand.” Moeller (1999, p. 45-46) verduidelijkt dit en stelt dat “[m]ost images are little more than illustrations. Much of the way we read images is directed by the appended headlines, captions or stories.” Daarnaast stelt Moeller (1999) dat foto’s emoties, gevoelens, overtuigingen en ideeën kunnen bevatten waardoor ze een emotionele reactie kunnen uitlokken. Moeller (1999, p. 36) stelt dus dat foto’s “[...] drill into the minds and hearts of their audiences.”

Foto’s geven een representatie van een persoon of een gebeurtenis, maar afhankelijk van de cameratechniek zal het publiek deze afbeelding volgens Machin en Niblock (2006, p. 37) anders interpreteren aangezien een foto kan veralgemenen, kan vertekenen en soms te kort door de bocht kan gaan waardoor stereotypes in de hand worden gewerkt (Benthall, 1993, p. 181). Een close-up van een persoon zijn gezicht bijvoorbeeld verhoogt de betrokkenheid door een focus op emoties en het personaliseert de gebeurtenis waardoor er minder oog is voor de ruimere context van het verhaal. Het kikkerperspectief daarentegen is volgens Wester (1995, p. 645) eerder bedreigend. Hall (1973, p. 178) sluit zich hierbij aan en haalt nog een andere methode aan die dezelfde effecten heeft. Volgens hem creëert het gebruik van een gezinsfoto namelijk een sentimenteel effect. Aan de hand van dergelijke technieken wordt een verhaal volgens Machin en Niblock (2006, p. 38) geframed. Daarnaast stelt Seaton (2005, p. 80) dat beelden gemanipuleerd kunnen worden door bijvoorbeeld montage waardoor ze spreekt van een geconstrueerde realiteit.

Hall (1973) en Zelizer (2010, p. 3) stellen dat foto’s meer omvatten dan enkel hetgeen je ziet. Foto’s bevatten vaak een extra, diepere betekenis waardoor ze als symbolische beelden worden bestempeld. De achterliggende betekenis van dit beeldmateriaal staat echter niet vast waardoor nieuwsmedia deze foto’s op verschillende manieren kunnen interpreteren en gebruiken afhankelijk van de gebruikte ideologie. Zo zal een nieuwsmedium volgens Hall (1973, p. 188) afhankelijk van de gebruikte ideologie een bepaalde foto verkiezen boven een andere. Daarnaast stelt hij dat journalisten zich bij deze praktijk zo objectief mogelijk opstellen, wat volgens Harcup (2005, p. 60-61) betekent dat de feiten gescheiden worden van waarden.

Soms kan beeldmateriaal echter problematisch zijn volgens Sontag (2003). Zo kunnen foto’s nooit een hele gebeurtenis vastleggen, maar altijd slechts één moment waardoor dit een verkeerd beeld kan creëren. Vooral omdat het meestal het climaxmoment is die in de nieuwsmedia aan bod komt. Hamilton (2010, p. 76) spreekt daardoor van een foto als een

constructie. Ook Zelizer (2010, p. 2) bevestigt dit en stelt dat onderzoekers hier verschillende benamingen voor hebben. Eisenstadt spreekt volgens haar van het ‘story-telling moment’ en Bresson van het ‘decisive moment’. Sommige van deze beelden kunnen, door herhalend gebruik, onderdeel worden van het collectief geheugen en een symbool vormen van een bepaalde gebeurtenis. Dit wordt in de literatuur (Moeller, 1999; McQuail, 2010, p. 348) een ‘image icon’ genoemd en stereotypeert het event.

Harrison (2006, p. 196) stelt dat het gebruik van beeldmateriaal soms discussie kan veroorzaken over het feit of het al dan niet ethisch toelaatbaar is. Dit was volgens De Cock et al. (2013, p. 203) bijvoorbeeld het geval wanneer na de busramp in Sierre een foto van elk slachtoffer op de voorpagina van enkele kranten geplaatst werd. Dergelijke praktijken creëren een dramatisch effect, maar het veroorzaakt ook veel ophef. Vergelijkbaar zijn de ‘Portraits of grief’ in de New York Times waarbij foto’s van alle slachtoffers van ‘9/11’ geplaatst werden, samen met een korte biografie van elke persoon. Deze publicatie creëerde volgens Drori-Avraham (2006, p. 292) echter geen ophef in de Verenigde Staten, integendeel, het was een eerbetoon aan de overledenen en een onderdeel van het rouwproces voor de overlevenden. Dit toont aan dat het afhankelijk is van de context en de gebeurtenis of een foto al dan niet ethisch toelaatbaar is.

1.2. Representatie

Hall (2010b, p. 15) beschrijft representatie als “[...] using language to say something meaningful about, or to represent, the world meaningfully, to other people.” Taal in deze context is volgens verschillende academici (Hall, 2010b, p. 15; Gripsrud, 2006, p. 13) ruimer dan enkel de gesproken taal. Het omvat ook beeld, geluid en lichaamstaal. Daarbij stelt Hall (2010b) dat taal het medium bij uitstek is om betekenis te creëren en om het te verspreiden waardoor taal centraal staat in het proces van betekenisgeving en binnen elke cultuur. Taal is dan de symbolische drager of het betekenisgevende ‘representational system’ die tekens en symbolen bevat om te verwijzen naar ideeën, gevoelens en concepten wat bevestigd wordt door onder meer Krippendorff (2004, p. 23), maar dit is tweezijdig. Hall (2010b) stelt dat het eerste representatiesysteem over mentale representatie gaat die ons toelaat betekenis te geven aan de wereld rondom ons. Alle objecten, personen en gebeurtenissen worden gerelateerd aan een aantal concepten in ons hoofd. Deze mentale concepten zijn echter niet voor iedereen hetzelfde waardoor het tweede systeem van representatie, namelijk taal, van belang is. Een gedeelde taal is noodzakelijk om elkaars concepten te begrijpen, wat onder meer bij een gedeelde cultuur het geval is. Daarnaast is onze interpretatie, die samenhangt met onze cultuur, cruciaal voor de betekenis. “Members of the same culture must share sets of

concepts, images and ideas which enable them to think and feel about the world, and thus to interpret the world, in roughly similar ways” (Hall, 2010a, p. 4).

Taal heeft volgens verschillende academici (Hall, 2010b, p. 16; Gripsrud, 2006, p. 16-18) zowel een letterlijke als een symbolische betekenis. Betekenis werkt dus op twee niveaus. Eerst en vooral heeft een woord of een foto een denotatieve betekenis. Dat is een manifeste betekenis die voor iedereen hetzelfde is. De tweede is de connotatieve betekenis en duidt op een diepere, achterliggende betekenis die cultureel afhankelijk is waardoor Gripsrud (2006, p. 19) cultuur definieert als een ‘community of codes’. Het is vooral deze latente betekenis die van belang is.

Via representatie geven we volgens Hall (2010a, p. 3-5) betekenis aan gebeurtenissen, personen en objecten. Daarbij stellen Gillepsie en Toynbee (2006, p. 3) en McQuail (2010, p. 380-381) dat de informatie volgens het principe van framing op verschillende manieren kan worden gerepresenteerd afhankelijk van de bronnen en de context. Een voorbeeld is het beeld van slachtoffers in de media. Harcup (2005, p. 107) stelt dat slachtoffers van een moord op drie manieren kunnen worden afgebeeld: als onschuldig slachtoffer, als held of via een negatieve voorstelling. Dit allemaal aan de hand van informatie over en beelden van het slachtoffer die via de nabestaanden worden verkregen. Doordat de betekenis geproduceerd wordt via representatie gaat Hall (2010a, p. 5) uit van een sociaal constructivistische methode, wat hieronder zal besproken worden.

1.2.1. Betekenisconstructie in de tekst

Er zijn volgens Hall (2010b) drie mogelijke manieren om te verklaren hoe de betekenis van een tekst tot stand komt. Hierboven werd al beschreven hoe betekenis geconstrueerd wordt waardoor twee van deze mogelijke verklaringen verworpen kunnen worden. De eerste is de reflectieve benadering die stelt dat taal de betekenis van het object reflecteert. Deze benadering kan verworpen worden aangezien het woord op zich geen zichtbare of hoorbare gelijkheid vertoont met het object. De betekenis van een object of persoon ligt dus niet vervat in dat object of die persoon zelf, maar ook niet in het woord dat er naar verwijst. Een tweede foutieve benadering is de intentionele benadering die stelt dat de auteur van een tekst de betekenis ervan zelf bepaalt waardoor er sprake is van een private tekst. Dit klopt niet aangezien betekenis ontstaat via gedeelde codes die sociaal, cultureel en linguïstisch bepaald zijn. De enige correcte benadering is het sociaal constructivisme. Deze stelt dat de betekenis van een woord ontstaat via de systemen van representatie die uit allerlei codes bestaan. Deze codes verbinden een bepaald object of persoon met een woord.

Dit sociaal constructivisme is volgens Hall (2010b, p. 31-32) gebaseerd op de theorie van De Saussure. Deze theorie stelt dat taal een systeem is dat uit tekens bestaat. Deze tekens omvatten niet enkel woorden, maar ook beelden en geluiden. Elk van deze tekens bestaan uit twee elementen. Het eerste is de 'betekenaar' en is de vorm van het teken. Dit gaat dus om het woord of de foto op zich. Het tweede tekenelement is het idee of concept achter de betekenaar en wordt het 'betekende' genoemd. Het is dus de relatie tussen beide systemen van representatie die betekenis creëert aan de hand van culturele en linguïstische codes of zoals Gripsrud (2006, p. 13) het stelt: "[a] code is a convention that associates a signifier with a certain signified or meaning." Hall (2010b, p. 33) benoemt dit model van De Saussure als structuralistisch aangezien structuralisme zich volgens McQuail (2010) bezig houdt met de betekenisconstructie in de tekst waarbij taal uit structuren bestaat. Om deze structuren te achterhalen is 'decoding' nodig waarbij structuralisme kijkt naar taal en andere tekensystemen, en ook naar de achterliggende culturele betekenis aangezien betekenis ontstaat uit de tekstuele verbanden, tegenstellingen en de context.

Uit deze structuralistische linguïstiek is de semiotiek gegroeid. Semiotiek is het onderzoek van tekens binnen cultuur en houdt zich bezig met hoe er gerepresenteerd wordt en hoe taal betekenis creëert. Penn (2000, p. 227) beschrijft het als "[...] approaching sign systems systematically in order to discover how they produce meaning", terwijl Hall (2010a, p. 6) spreekt van de 'science of signs'. McQuail (2010, p. 345-348) stelt specifiek dat semiotiek ingaat op de tekststructuren en de onderliggende of connotatieve betekenis achterhaald. De tekst bestaat uit allerlei tekens, of dus woorden en afbeeldingen, die verwijzen naar zaken uit de realiteit en er betekenis aan geven. Deze betekenissen kunnen begrepen worden door het gebruik van eenzelfde taal, waarbij elk woord een vaststaande betekenis heeft, of cultuur, waarbij de betekenis verschilt van gemeenschap tot gemeenschap. Het gebruikte betekenisstelsel is dus erg belangrijk. Dit houdt volgens McQuail (2010, p. 348) echter ook in dat de onderzoeker deze cultuur goed moet kennen alvorens hij de betekenissen ervan kan achterhalen.

1.2.2. Betekenisconstructie bij foto's

Bovenstaande benaderingen gelden ook voor foto's aangezien deze volgens Hall (2010b, p. 19-20) ook slechts tekens zijn die geïnterpreteerd moeten worden om de betekenis ervan te achterhalen. Deze constructie van betekenis bij foto's verloopt volgens McQuail (2010, p. 347-348) echter anders dan bij tekst. Dit is te verklaren door het feit dat beelden meerdere mogelijke betekenissen hebben en doordat deze volgens Gripsrud (2006, p. 32) niet zo duidelijk zijn. De bijhorende tekst is hierdoor erg belangrijk volgens Penn (2000, p. 229) en Gripsrud (2006, p. 32) aangezien de betekenis van een afbeelding ervan afhankelijk is.

Net als bij tekst wordt eerst naar het denotatieve niveau van een foto gekeken, dat volgens McQuail (2010, p. 347-348) vaak groter is dan bij tekst. Daarbij worden alle afgebeelde elementen gedecodeerd in concepten. De letterlijke of denotatieve betekenis van deze foto wordt dan gevormd door alle concepten samen te voegen. Een foto omvat echter nog een andere, diepere betekenis. Deze connotatieve betekenis kan enkel aan de hand van de context, en dus de bijhorende tekst en thema's, bepaald worden. Een belangrijke opmerking hierbij is dat de betekenis volgens Hall (2010b, p. 60) steeds afhankelijk is van de persoon die de foto bekijkt en interpreteert.

1.2.3. Representatie in nieuwsberichtgeving

De representatie van een persoon of een gebeurtenis in de krant, op televisie of in een ander nieuwsmiddeel is volgens verschillende academici (Gans, 1979, p. 79-80; Manning, 2001, p. 20; Krippendorff, 2004, p. 63; Harcup, 2005, p. 32; De Cock et al., 2013, p. 13) geen reflectie van de wereld, maar eerder een reconstructie van de realiteit. Of zoals McQuail (2010, p. 101) het volgens het principe van sociaal constructivisme stelt: nieuws is “[...] a selective construct made up of fragments of factual information and observation [...]”. De nieuwsmiddeelen brengen dus een construct van elke gebeurtenis, net zoals ons beeld van de wereld een sociaal construct is. Gans (1979) en Manning (2001, p. 20) stellen dat het voor nieuwsmedewerkers in principe onmogelijk is om volledig objectief de wereld weer te geven doordat ze elke gebeurtenis en elk feit interpreteren. Bij de nieuwsselectie bijvoorbeeld is het de taak van de nieuwsmiddeelen “[...] to tell the readers this is what we think is important, and we hope they'll feel the same way [...]” (Gans, 1979, p. 182). Het blijft volgens hem en Harrison (2006, p. 144-148) echter van belang dat journalisten onpartijdig blijven en een zo objectief mogelijk beeld van de realiteit nastreven, wat volgens Manning (2001) mogelijk is door verschillende standpunten tegenover elkaar te zetten. Objectiviteit omvat volgens McQuail (2010) onder meer een neutrale houding ten opzichte van het onderwerp, accuraatheid, de waarheid en compleetheid. Emoties moeten volgens Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 64) vermeden worden.

Daarnaast kunnen nieuwsitems in een bepaald positief of negatief perspectief naar voren gebracht worden. De Cock et al. (2013, p. 13) beschrijven dit proces als framing. Daarbij kunnen bepaalde aspecten van een gebeurtenis benadrukt worden waardoor ze meer betekenis krijgen, dit gaat volgens Galtung en Ruge (1965, p. 71) vaak om de elementen die het item nieuwswaardig maken. Andere aspecten worden dan genegeerd of aangevuld. Dit gebeurt onder andere via taal en kan zowel bewust als onbewust gebeuren. Daarnaast stellen De Cock et al. (2013, p. 12) dat de nieuwsmiddeelen via framing de mening van mensen kunnen beïnvloeden over wat ze belangrijk vinden en over hoe ze de feiten en kwesties bekijken, of

zoals Harcup (2005, p. 63) het stelt: “[...] they have an influence on what we think about.” Dit wordt als agenda setting beschouwd en beïnvloedt naast het publieke debat ook de politiek agenda.

1.2.4. Verschillende manieren van representeren

Zoals hierboven beschreven werd, kunnen journalisten nieuwsitems op verschillende manieren representeren. Daarbij kan onder meer gefocust worden op het emotionele aspect van een gebeurtenis, wat volgens Pantti (2005) en Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 61) vaak het geval is bij rampenberichtgeving wat later in deze scriptie uitgebreid aan bod komt. Ook wordt er volgens verschillende academici (Berrington & Jemphrey, 2003, p. 244; Calvert, 2005, p. 143; Brancato, 2012, p. 39) vaak op een sensationele manier bericht over rampen. Sensationele berichtgeving omvat volgens McQuail (1992, p. 190) emotionalisering, dramatisering en personalisering.

Binnen de journalistieke praktijk is er volgens McQuail (2010, p. 15) een grensvervaging tussen de private en de publieke sfeer waardoor human interest verhalen volgens Machin en Niblock (2006, p. 12) een vast onderdeel worden van nieuwsberichtgeving. Dit wordt aangemoedigd door onder andere de opkomst van smartphones waarmee toevallige passanten foto's en filmpjes kunnen maken van een incident, maar ook doordat burgers zelf over hun persoonlijke leven spreken in de media. Pantti (2005, p. 357-362) spreekt hierbij van een 'confessional culture' waarbij ook verwacht wordt dat deze mensen hun emoties tonen. Vaak beseffen deze personen hier echter de impact niet van. Van Zoonen (1998, p. 113) gaat hier verder op in en stelt dat “[...] journalism as a whole [...] is becoming more and more focused on human interest and personalized stories, pushing private life into the public eye.” Ook McQuail (1992) en Leferink en Sessink (2009, p. 15-16) spreken van een personalisering en emotionalisering van onze cultuur waarbij de focus op emoties en persoonlijkheden ligt. Deze emotionele storytelling trekt volgens onder andere McQuail (1992, p. 283) de aandacht van het publiek doordat zij volgens Pantti (2005, p. 370) en Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 75) interesse hebben in onder meer het verdriet en lijden van anderen. Op deze manier kunnen ze namelijk leren hoe anderen omgaan met verdriet en wat toegelaten is in het openbaar. Dit wordt door verschillende onderzoekers (Berrington & Jemphrey, 2003, p. 244; Calvert, 2005, p. 143) als media-voyeurisme beschouwd. Calvert (2005, p. 143) gaat hier verder op in en stelt dat nieuwsmedia vaak op een sensationele manier berichten over de dood waarbij gebruik gemaakt wordt van beeldmateriaal. Soms wordt deze nieuwsberichtgeving een spektakel (Brancato, 2012, p. 39). Dit leidt tot een discussie over privacy. Bij dit alles moet echter opgemerkt worden dat ook deze representaties van emotie “are not accurate

reflections of the emotional lives of men and women” (Pantti, 2005, p. 362) en dat het dus om constructies gaat.

Een voorbeeld is de busramp in Sierre die geanalyseerd wordt in het empirisch luik van deze scriptie. In het onderzoek van De Cock et al. (2013) komt duidelijk naar voor dat de berichtgeving over deze busramp vrij emotioneel en sensationeel verliep. Er werden foto's van de kinderen hun laatste reis gepubliceerd en ook fragmenten uit de blog die de kinderen en hun begeleiders bijhielden op hun schoolreis. Journalisten geven in het onderzoek zelf aan dat ze daar in de fout mee zijn gegaan. Sommige andere journalisten stellen wel dat ze begrip hebben voor het publiceren van dergelijke zaken omdat het verhaal op deze manier veel tastbaarder wordt en de emotionele betrokkenheid vergroot, ondanks dat deze praktijken niet respectvol zijn ten opzichte van de slachtoffers en hun families. Anderen vatten deze publicaties echter op als een eerbetoon aan de slachtoffers en staan er dus wel achter.

Verschillende onderzoekers (Manning, 2001; Harcup, 2005, p. 86-91) stellen dat het nieuws altijd voor een deel uit entertainment bestaat omdat het anders te saai is voor het publiek. Een serieus item bijvoorbeeld krijgt via storytelling, en meer bepaald via visualisering en individualisering, een entertainend kantje. Storytelling voegt volgens McQuail (2010, p. 383) echter ook gewoon een menselijke kant toe aan een nieuwsitem waardoor het gemakkelijker te vatten is.

2. Rampenberichtgeving

Berichtgeving over rampen is een specifieke vorm van nieuwsberichtgeving waarbij de focus op een bepaalde ramp ligt. Een ramp is volgens Alexander (1998) een gebeurtenis die door de natuur of de mens veroorzaakt wordt en waarbij veel personen en/of instanties tegelijk getroffen worden. EM-DAT (2009), de internationale rampendatabase, gaat specifiek in op rampen en stelt dat er van een ramp kan gesproken worden wanneer het voldoet aan één van volgende voorwaarden: tien of meer doden, honderd personen of meer getroffen, afkondiging van de noodstaat, of een oproep tot internationale hulpverlening en bijstand.

Er bestaan verschillende indelingen van rampen. Gans (1979, p. 52-53) en EM-DAT bijvoorbeeld onderscheiden twee categorieën: de technologische rampen, waaronder verkeersrampen vallen, en natuurrampen. Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 14-15) breiden deze indeling uit met politieke conflicten zoals oorlogen, en langdurig, systematisch falen zoals armoede. De Cock et al. (2013, p. 47) spreken dan weer van natuurrampen, menselijke rampen, verkeersrampen en branden. Ondanks deze diversiteit aan indelingen,

worden grootschalige verkeersongelukken, wat de focus is van het empirisch luik, er telkens mee in opgenomen.

2.1. Algemene rampenberichtgeving

Berrington en Jemphrey (2003, p. 229) stellen dat de berichtgeving bij rampen anders is dan bij algemeen nieuws door zowel een professionele als persoonlijke druk op de journalisten die mede veroorzaakt wordt door de onverwachtetheid en eventuele afstand van rampen. Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 79-82) spreken van een emotionelere manier van berichtgeving. Daarnaast stelt Harrison (2006, p. 22) dat nieuwsmedia zelden ter plaatse zijn op het moment dat de ramp plaats vindt. Journalisten moeten echter ook in dergelijke omstandigheden informatie vergaren en zich houden aan deadlines waardoor ze zich vaak moeten baseren op de informatie die de slachtoffers en andere getuigen hen vertellen. Bevestiging van officiële bronnen blijft echter belangrijk om eventuele speculaties en foutieve informatie te vermijden. De journalist kan zich bij de berichtgeving op verschillende aspecten van de ramp focussen (De Cock et al., 2013, p. 54) waarbij meestal de feiten van de gebeurtenis worden beschreven. Nieuwsmedia kunnen zich ook focussen op de maatschappelijke gevolgen. Daarnaast kan men zich ook toeleggen op de gerechtelijke gevolgen. Ten slotte kunnen de journalisten ook kijken naar de persoonlijke nasleep van een incident. Dit gaat over de emotionele en fysieke gevolgen.

De focus van de berichtgeving verandert volgens het onderzoek van Wellens (2012) in de loop van de berichtgeving. Op het eerste moment na de ramp wordt volgens haar gebruik gemaakt van commandopostjournalistiek waarbij een reporter ter plaatse onderzoek doet naar het wie, wat, waar en hoe van de ramp. Er wordt daarbij vooral gefocust op de slachtoffers en hun omgeving en deze worden ook duidelijk afgebeeld in de nieuwsmedia. Cottle (2009, p. 52) en Brancato (2012, p. 39-40) gaan hier verder op in en stellen dat dergelijke tragedies soms spektakels worden doordat de slachtoffers en ooggetuigen zo snel mogelijk geïnterviewd worden, en door het verspreiden van veelzeggende beelden over pijn en verlies. Pantti en Wahl-Jorgensen (2007, p. 13) spreken hierbij van een discours van horror die volgens Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 78) een morele schok kan veroorzaken. Tijdens deze eerste fase is er erg veel berichtgeving. Later werd er volgens Wellens (2012) overgeschakeld naar een andere vorm van rapporteren. Deze vorm verspreidde aanvullend nieuws waarbij human interest verhalen verschenen. Volgens Cottle (2009, p. 54) wordt vanaf dit moment de klemtoon meer gelegd op het gemeenschapsgevoel. Bij deze tweede fase beperken de foto's zich tot beelden van de schade en komen nieuwe bronnen aan bod. Volgens Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 78) gaat dit voornamelijk om de nabestaanden, terwijl Cottle (2009) hierbij spreekt van politici en andere elitepersonen die

zich zo op een positieve manier willen profileren in de media. Daarna komt het medelijden volgens Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 78) aan bod en ten slotte wordt de vraag naar verantwoordelijk gesteld. Volgens Cottle (2009, p. 56) worden vaak publieke, rituele ceremonies gehouden in de nasleep van een ramp. Hierbij gaan meestal foto's en emoties gepaard in de media.

Zoals eerder in deze masterproef al aangehaald werd, stellen verschillende onderzoekers (Benthall, 1993; Cottle, 2009, p. 44-45, Pantti, Wahl-Jorgensen & Cottle, 2012, p. 4-5) dat een ramp een mediaconstructie is waarbij onder meer de nieuwswaarden bepalen welke rampen aan bod komen in het nieuws en welke niet. "It can be said, therefore, that disasters do not exist – except for their unfortunate victims and those who suffer in their aftermaths – unless publicized by the media" (Benthall, 1993, p. 27). Moeller (1999, p. 8) stelt dat het vaak de rampen met de meeste slachtoffers zijn en deze die de meeste hulp nodig hebben, die vergeten worden. Ook Cottle (2009, p. 46) bevestigt dat er geen verband is tussen de grootte van de ramp en de interesse van de media erin. Dit wordt deels bepaald door de zogenoemde 'calculus of death' waarbij zowel omvang als nabijheid van belang zijn, maar ook de economische interesses meespelen (Cottle, p. 47). Deze 'calculus of death', ook wel 'McLurg's law' genoemd, stelt dat "[o]ne European is worth twenty eight Chinese, or perhaps two Welsh miners worth one thousand Pakistanis" (Harcup, 2005, p. 38). Wanneer het publiek zich verbonden kan voelen met een ramp zal het volgens Moeller (1999) in de media verschijnen. De nabijheid, zoals hierboven staat, is hierbij van belang, maar ook het feit of er pakkende beelden van de ramp kunnen gemaakt worden spelen een rol omdat dat volgens onder meer Moeller (2002, p. 36) de aandacht van het publiek trekt. Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 94) concluderen dat sommige rampen nieuwswaardiger zijn dan andere waardoor ze meer aandacht krijgen.

Spectaculaire beelden zijn volgens Cottle (2009) kenmerkend voor de berichtgeving van crisissen en deze sluiten aan bij de toenemende sensationisering en personalisering van rampenberichtgeving. Ondanks een toenemende visualisering zijn er volgens Hanush (2012, p. 656-669) weinig expliciete foto's over de dood. Pantti, Wahl-Jorgensen en cottle (2012, p. 79) sluiten zich hierbij aan en stellen dat journalisten zich ervan weerhouden om visuele details en sensationele beschrijvingen te publiceren. Ook Seaton (2005, p. 182) bevestigt dit, maar stelt specifieker dat dit zo is in het Westen. Buettner (2009, p. 351-356) gaat hier niet volledig mee akkoord. Hij stelt dat er overvloedig foto's van lijken en lijden bij tragedies worden afgebeeld in de Westerse media en dat deze een hoofdbestanddeel van de hedendaagse televisienieuwsbeelden vormen. Er is volgens hem een 'gaze at catastrophe'. Deze dramatisering creëert volgens McQuail (2010, p. 124), samen met personalisering,

infotainment. Ook Moeller (1999, p. 34-35) spreekt in deze context van infotainment. Ze stelt dat het lijden van anderen verkoopt doordat het de mensen emotioneel aanspreekt. Dit is zeker het geval wanneer het gaat om onschuldige slachtoffers zoals kinderen, wat verder in deze masterproef aan bod komt.

Pakkende beelden van een ramp hangen samen met een emotionele berichtgeving. “Disaster news represents and channels a wide range of emotions” (Pantti, Wahl-Jorgensen & Cottle, 2012, p. 78). Verder stellen ze dat de emoties van de gewone mensen vaak getoond worden in rampenberichtgeving wat op emotionele storytelling duidt. Dit emotionele discours helpt het publiek betekenis te geven aan deze tragedies. Daarnaast creëert het een gevoel van solidariteit en medeleven met de slachtoffers. Slachtoffers, nabestaanden en ooggetuigen kunnen optreden als emotionele actoren door hun verhaal te vertellen over de horror van de dood, de rouw, het medelijden, de pijn en de woede. Deze emoties worden ook aangetoond door het gebruik van stereotypes, metaforen en beelden. Deze beelden zijn het meest extreem in geval van rampen waarmee het publiek een hoge betrokkenheid heeft. Er zijn echter ook rampen op afstand die hierop een uitzondering maken. Dit gaat dan om rampen met een grote omvang. Algemeen kan er gesteld worden dat “[...] more and more space is devoted to the portrayal of emotion in the coverage of catastrophes, accidents and awful crimes” (Pantti, 2005, p. 358) waarbij de nieuwsmedia focussen op zaken zoals het publieke rouwen (Pantti & Wahl-Jorgensen, 2007).

Dat publieke rouwen is een ritueel van rouw waarbij bloemen en kaarsen worden neergelegd, maar ook rouwregisters worden getekend en begrafenissen worden bijgewoond. Deze creëren volgens Pantti en Sumiala (2009) een gemeenschapsgevoel. Ze onderscheiden drie soorten rituelen die allemaal mee vormgeven aan een nationale tragedie en die ook in het empirisch luik van deze scriptie de nodige aandacht zullen krijgen. De eerste is het religieuze ritueel en gaat onder meer om begrafenissen en het branden van kaarsen. Daarnaast zijn er ook burgerlijke rituelen. Dit zijn vaak spontane acties van individuen zoals het leggen van bloemen en knuffels op de plaats van het ongeval en andere symbolische plaatsen. Ten slotte zijn er nog nationale rituelen van rouw. Dit gaat onder meer om politici en de staatsleider die mee rouwen, maar ook om een minuut stilte of vlaggen die halfstok hangen. De media versterken het gevoel van gemeenschap aangezien zij de macht hebben om betekenissen toe te voegen aan gebeurtenissen waardoor ze gedramatiseerd worden. Een voorbeeld uit het onderzoek van Pantti en Sumiala (2009, p. 128) zijn volgende woorden van een journalist: “The accident shocked the whole nation of Finland and people mourned by setting national flags at half mast all over the country.”

Ook bij rampenberichtgeving moet volgens Calvert (2005) rekening gehouden worden met de privacy van slachtoffers en hun naasten. Door de druk van onder andere deadlines op journalisten bij rampenberichtgeving kunnen ze soms dingen doen die tegen hun persoonlijke ethiek ingaan, zoals het onmiddellijk contacteren van nabestaanden na de tragedie, wat hierboven al beomschreven werd als ‘death(-watch) knock reporting’. Daarnaast kunnen foto’s van de plaats delict, foto’s van de doodskist en stukken tekst van de noodoproep de discussie rond privacy hieromtrent aanwakkeren en zelfs leiden tot juridische conflicten.

2.2. Representatie van slachtoffers bij rampen

Vooraleer we de representatie van slachtoffers bij rampen toelichten, moet er een duidelijk beeld geschetst worden van ‘slachtoffer’ en ‘slachtofferschap’. Het concept ‘slachtoffer’ heeft een vrij brede definitie. De Verenigde Naties omschrijven slachtoffers in hun ‘declaration of basic principles of justice for victims and abuse of power’ (1985) als “[p]ersons who, individually or collectively, have suffered harm, including physical or mental injury, emotional suffering, economic loss or substantial impairment of their fundamental rights, through acts or omissions that are in violation of criminal laws operative within Member States, including those laws proscribing criminal abuse of power.” Daarnaast is het volgens De Cock et al. (2013, p. 26-27) ook een subjectief concept aangezien het gedefinieerd wordt volgens de manier waarop mensen het ervaren. Slachtoffers van een ramp worden acute slachtoffers genoemd omdat het over een eenmalig, onverwacht en schokkend incident gaat. Soms worden ook de naasten als slachtoffer beschouwd. Dit zijn dan tweedelijns slachtoffers. Volgens Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 80) zijn slachtoffers en hun nabestaanden de belangrijkste personen waarvan emoties worden getoond in rampenberichtgeving. Ze geven informatie, maar creëren ook een duidelijk beeld van de belevenis zelf. Veel mensen hebben namelijk nog nooit een ramp of een misdrijf meegemaakt waardoor ze niet weten wat het betekent om een slachtoffer te zijn. Het beeld dat mensen dan hebben over rampen, en ook over ongevallen en misdrijven, wordt door de media geconstrueerd waardoor slachtofferschap volgens De Cock et al. (2013, p. 31), net als nieuws, een sociaal construct is.

Bij rampenberichtgeving worden slachtoffers volgens Moeller (1999, p. 107-108) zelden gehoord maar worden ze wel vaak gefotografeerd en op deze manier weergegeven. Wanneer slachtoffers toch geciteerd worden gaat het meestal om hun persoonlijke ervaringen. Daarnaast vormen de gevolgen van een incident voor de slachtoffers volgens Chermak (1995) een nieuwswaardig element voor de berichtgeving. Het publiek kan zich goed de fysieke gevolgen inbeelden waardoor deze vaak gerepresenteerd worden. De dood is hier het ultieme voorbeeld van. De psychologische gevolgen daarentegen krijgen veel minder aandacht.

Slachtoffers en hun demografische kenmerken zijn volgens Chermak (1995, p. 58-62) en Smolej (2010, p. 71) van belang bij de nieuwsselectie. Ze stellen dat slachtoffers het emotionele onderdeel van het nieuwsbericht vormen en het voor de lezers mogelijk maken om zich te identificeren. Dit vormt dan ook het human interestelement van het verhaal. Daarnaast moet opgemerkt worden dat niet elk slachtoffer hier even goed toe in staat is waardoor Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 58) spreken van “[...] worthy and unworthy victims of disaster.” Op die manier tonen de media welke slachtoffers ons medeleven verdienen en welke hier minder voor in aanmerking komen. Höijer (2004, p. 516-517) bevestigt dit en ook Christie (1986, p. 18-19) gaat hier verder op in en stelt dat er personen zijn die “[...] most readily are given the complete and legitimate status of being a victim.” Dit gaat volgens hen vooral over zwakkere en dus kwetsbare personen zoals kinderen, ouderen en zieken die onschuldig zijn en sympathie en medeleven opwekken. Slachtoffers die niet aan deze voorwaarden voldoen, zullen minder erkenning krijgen als slachtoffer en dus ook minder media-aandacht. Ook Moeller (1999, p. 107) spreekt van moeders en kinderen als de ideale slachtoffers. Dit wordt bevestigd door andere onderzoekers zoals Greer (2007, p. 23-24) die stelt dat de demografische kenmerken van het slachtoffer bepalend zijn, en dan vooral geslacht, leeftijd, klasse en ras.

Samenhangend met het concept van het ‘ideale’ slachtoffer, is de hiërarchie van slachtofferschap (Carrabine, Cox, Lee, Plummer & South, 2009, p. 157-176). Bovenaan deze hiërarchie staan de legitieme of ideale slachtoffers die onschuldig zijn: kinderen en oudere vrouwen. Deze krijgen gemakkelijk aandacht en erkenning door onder andere de media. Groepen die lager staan in deze hiërarchie, zoals mannen, worden minder snel als slachtoffer erkend. Het idee van medelijden van Höijer (2004) hangt hier mee samen. Als slachtoffers voldoen aan het idee van het ideale slachtoffer, dan krijgen ze medelijden van het publiek aangezien we dit gevoel pas krijgen als het slachtoffers hulploos en onschuldig is. Zeker bij kinderen hebben volwassenen dit gevoel omdat ze terugdenken aan hun eigen kindertijd of omdat ze de drang hebben om die kinderen te helpen. Dit gevoel kan trouwens nog versterkt worden door de visualisering van slachtoffers en hun lijden. Deze hiërarchie kan echter ook vanuit de ‘calculus of death’ van Cottle bekeken worden. Dan geldt, in het geval van België, dat Europeanen bovenaan de hiërarchie staan en onderaan de lijst pas Aziaten en Afrikanen. In het volgende deel zal verder ingegaan worden op deze hiërarchie van slachtofferschap en wordt er gefocust op de ‘ideale’ slachtoffers: kinderen.

2.3. Representatie van kinderen bij rampen

Er bestaat geen eenduidige definitie van kinderen en jongeren doordat het sociale en historische constructen zijn. Arnett, Robins en Rehm (2001) stellen dat de periode van

achttien tot en met 25 jaar een overgangperiode is van jeugd naar volwassenheid waarin men belangrijke levensbeslissingen maakt. Vroeger trouwden mensen bijvoorbeeld al aan deze leeftijd en kregen ze kinderen, tegenwoordig is dit meestal pas na hun vijfentwintigste. Dit bevestigt dat de concepten ‘jongere’ en ‘volwassene’ afhankelijk zijn van de tijdsgeest. Daarnaast zijn het volgens Buckingham (2008, p. 4) ook culturele constructen. De Verenigde Naties categoriseren in één van hun verdragen (2009, p. 6) personen tot en met veertien jaar als kind en van vijftien tot en met 24 jaar als jongere. Unicef ten slotte beschouwt in zijn ‘verdrag inzake de rechten van het kind’ personen onder de achttien jaar als kinderen. Door deze onenigheid wordt in deze scriptie de definiëring van de VN gevolgd waarbij personen tot en met veertien jaar als kinderen worden beschouwd, tussen de vijftien en 24 jaar als jongeren en vanaf 25 jaar als volwassenen.

Leeftijd is volgens Chermak (1995, p. 63) een van de meest bepalende demografische kenmerken van slachtoffers bij nieuwsselectie en –productie. Zowel kinderen als ouderen krijgen extra aandacht in nieuwsberichtgeving. Dit sluit aan bij de hiërarchie van onschuld waarbij Moeller (2002, p. 48-49) en Greer (2007, p. 41) stellen dat kinderen pure en onschuldige wezens zijn en daardoor de ideale slachtoffers vormen. Kinderen worden in nieuwsberichtgeving eerst vermeld voor zwangere vrouwen, tienermeisjes, oudere vrouwen en de rest van de vrouwen. Pas daarna komen de tienerjongens en overige mannen aan bod. Chermak (1995, p. 63-67) bevestigt dit en stelt dat “[n]ews media pay special attention to the victimization of children and the elderly and are willing to expend additional time and resources to produce stories about these groups.” Hierdoor is het mogelijk dat jonge slachtoffers tussen nul en twaalf jaar overgerepresenteerd worden, wat volgens Chermak (1995, p. 59) het geval is bij misdaadberichtgeving en volgens Greer (2007, p. 38) niet alleen geldt voor kinderen, maar voor alle ‘ideale’ slachtoffers. Pantti en Sumiala (2009, p. 119) tonen dit bijvoorbeeld aan met de nieuwsberichtgeving rond een busongeval in Finland in 2004. Deze bus was onderweg naar een skioord in Lapland toen het ongeval gebeurde. Bij de berichtgeving werd de focus op de jongste slachtoffers gelegd.

Daarnaast staan kinderen volgens verschillende onderzoekers (Moeller, 2002, p. 39-41; Pantti & Sumiala, 2009, p. 124) symbool voor de toekomst en het nationaal en cultureel welzijn van een land waardoor niet verwacht wordt dat ze vroeg sterven. Verder stellen academici (Niblock, 2005, p. 77; De Cock et al., 2013, p. 39) dat hun jonge leeftijd een teken van kwetsbaarheid is en toont het aan dat ze bescherming nodig hebben van de maatschappij. Chermak (1995, p. 67) sluit zich hierbij aan en stelt dat kinderen “[...] are given special protection in our society and special attention in the media.” Wanneer kinderen dan bijvoorbeeld betrokken worden bij een ramp zoals deze in Sierre waarbij ze schijnbaar niet

voldoende beschermd werden, is het een erg nieuwswaardig verhaal waarbij hun dood meer geritualiseerd wordt dan andere doden.

Kinderen staan vaak symbool voor rampen zoals hongersnood en bij oorlogen doordat ze het symbool zijn van onschuld (Singer & Endreny, 1993, p. 38; Moeller, 2002; Machin & Niblock, 2006, p. 35), maar ook doordat kinderen een ramp nieuwswaardiger (Singer & Endreny, 1993, p. 38), toegankelijker en verstaanbaarder maken (Moeller, 2002, p. 37). Dit laatste is te verklaren door het feit dat mensen instinctief worden aangesproken door een kind in nood waardoor kinderen een grotere impact hebben op het publiek. Chouliaraki (2006, p. 132) verklaart dit door te stellen dat de verwijzing naar kinderen een sentimenteel effect heeft waardoor een nieuwsitem onmiddellijk als nieuwswaardig wordt beschouwd. Moeller (1999, p. 39) verklaart dit door te stellen dat zoiets gevoeliger ligt als je zelf ook kinderen hebt aangezien je je als ouder aangesproken voelt. De afbeelding van kinderen wordt dus gebruikt om aandacht te trekken. Daarnaast vormen kinderen een element van human interest. Moeller (2002) stelt daardoor dat alles intenser gerepresenteerd wordt bij de representatie van kinderen als slachtoffer van een tragedie. Deze berichtgeving is vaak sentimenteel zonder dat het volgens Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 109-110) de bedoeling is. Het publiek bekijkt deze nieuwsitems onafhankelijk van de huidskleur, culturele afkomst of politieke, sociale en economische context van de kinderen doordat zij hier nog niet aan verbonden worden.

3. Conclusie

Samenvattend kunnen we stellen dat nieuwsselectiefactoren bepalen welke gebeurtenissen aan bod komen in de media en welke niet. Belangrijke gebeurtenissen zoals een ramp kunnen daarbij de normale gang van zaken in het nieuwsproductieproces verstoren doordat alle aandacht naar die ene gebeurtenis gaat. Daarbij worden allerlei bronnen gebruikt, maar meestal gaat het om officiële bronnen en ooggetuigen. Daarnaast wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van visualisering, maar het beeldmateriaal kan soms problematisch zijn doordat het geen perfecte weergave is van de realiteit. Hetzelfde kan ook gesteld worden voor tekst waardoor nieuwsmedia slechts een constructie van de realiteit geven. Ook rampen zijn een constructie. Hierover wordt vaak emotioneler bericht dan bij een andere gebeurtenis door bijvoorbeeld slachtoffers die hun persoonlijke ervaringen vertellen. Niet alle slachtoffers komen echter evenveel aan bod in de media. Kinderen bijvoorbeeld staan bovenaan de hiërarchie van slachtofferschap waardoor zij als 'ideale slachtoffers' het vaakst vermeld worden.

Over de berichtgeving van rampen waarbij kinderen betrokken zijn is echter weinig specifiek onderzoek gedaan. Kinderen vormen telkens slechts een onderdeel van het onderzoek. In het empirisch gedeelte van deze masterproef zal daardoor gefocust worden op kinderen bij rampen. Op basis van bovenstaande literatuurstudie wordt daarbij verwacht dat er een typische vorm van berichtgeving zal gevonden worden over kinderen bij rampen doordat zij de toekomst van de maatschappij zijn en er niet verwacht wordt dat zij al sterven waardoor hun dood meer geritualiseerd zou worden dan de dood van volwassenen.

Deel II: METHODOLOGIE

In deze scriptie wordt bestudeerd hoe nieuwsmedia rampen representeren. Daarbij wordt vooral bestudeerd of kinderen die betrokken zijn bij een ramp op een specifieke manier worden gerepresenteerd. Hiertoe wordt de busramp in Sierre van 13 maart 2012 geanalyseerd. Deze ramp werd gekozen omdat het een Belgische tragedie is waarbij vooral kinderen betrokken waren. De keuze voor een nationale ramp is te verantwoorden door de zogenaamde ‘inescapable power of banal nationalism’ (Billig, 1995, p. 93), die in het eerste deel van deze masterproef werd beschreven onder nieuwsselectie. Ook uit het onderzoek van Gans (1979, p. 31-38) blijkt dat meer op eigen, nationaal nieuws wordt gefocust dan op buitenlands nieuws. Indien er toch buitenlands nieuws aan bod komt in de media gaat dit volgens hem meestal om machtige politieke bondgenoten, buitenlands nieuws die een link heeft met de eigen natie en rampen waarbij het principe van de ‘calculus of death’ geldt. Daarnaast is het een ramp die heel wat mensen persoonlijk aansprak en waar heel veel media-aandacht rond bestond. De centrale onderzoeksvraag van deze masterproef luidt als volgt: is er een specifieke manier van mediarepresentatie van rampen waarbij kinderen betrokken zijn?

1. Case: busramp Sierre

Dinsdagavond 13 maart 2012 keerden 160 leerlingen van vier verschillende Vlaamse basisscholen terug naar België na een week in de bergen op sneeuwklassen. De kinderen en hun begeleiders waren verspreid over drie bussen die allemaal kort na elkaar vertrokken uit Saint-Luc in Zwitserland. De laatste bus die aan de terugtocht begon, vervoerde de kinderen van 't Stekske in Lommel en die van de Sint-Lambertusschool uit Heverlee. De meest ervaren chauffeur van deze bus had de bergafdeling voor zijn rekening genomen. De tweede chauffeur nam vlak na deze afdaling het stuur over en reed de A9-autosnelweg op. Niet veel verder reed de bus de tunnel in ter hoogte van Sierre. In die tunnel ging het fout. De bus raakte de rechterwand van de tunnel en kwam een eindje verder tegen de muur van de noodnisch terecht. De klap was enorm want van de 52 inzittenden overleefden 28 personen de klap niet. Het gaat om 6 volwassenen en 22 kinderen. De overige 24 kinderen zijn gewond. Tot op vandaag is niet duidelijk wat de oorzaak van het ongeval was.

Deze case werd gekozen vanwege de vele media-aandacht die de ramp kreeg. Daarnaast bestond er controverse rond de manier van deze berichtgeving. Hierdoor is dit een erg relevante case voor dit onderzoek naar een specifieke manier van representatie van rampen waarbij kinderen betrokken zijn.

2. Methodologie

2.1. Opzet

Rampenberichtgeving is een vaak voorkomend onderzoeksobject. Onderzoeken focussen zich daarbij op allerlei zaken zoals het verloop (o.a. Cottle, 2009; Pantti, Wahl-Jorgensen & Cottle, 2012) en de focus van de berichtgeving (o.a. Wellens, 2012), welke rampen aan bod komen in de nieuwsmedia en welke niet (o.a. Benthall, 1993; Cottle, 2009; Joye, 2010), de sensationisering van rampenberichtgeving (o.a. Berrington & Jemphrey, 2003; Machin & Niblock, 2006; Brancato, 2012), enzovoort. Daarnaast is er ook heel wat onderzoek gedaan naar de representatie van slachtoffers in rampenberichtgeving (o.a. Chermak, 1995; Moeller, 1999), maar daarbij wordt slechts weinig aandacht geschonken aan de representatie van minderjarige slachtoffers. Wanneer deze aan bod komen is het telkens slechts een onderdeel van het onderzoek waardoor, mede door recente rampen zoals de busramp in Sierre, volwaardig onderzoek zich hierover opdringt. Aan de hand van een kwalitatieve inhoudanalyse willen we dan ook inzicht krijgen in de mediarepresentatie van kinderen bij rampen en vaststellen of er al dan niet een specifieke manier van rapporteren is. Bijgevolg houdt de centrale onderzoeksvraag zich bezig met de specifieke manier van mediarepresentatie van nationale tragedies waarbij kinderen betrokken zijn.

In dit onderzoek wordt gekozen voor een kwalitatieve inhoudsanalyse aangezien dit volgens verschillende academici (Berelson, 1971; Krippendorff, 2004) de ideale methode is voor onderzoek naar representatie en om patronen en categorieën te vinden in nieuwsberichtgeving. Daarnaast is deze methode volgens Berelson (1971) diepgaander dan een kwantitatieve inhoudsanalyse aangezien hier niet enkel naar de frequentie van voorkomen van bepaalde concepten wordt gekeken, maar ook naar de betekenis ervan. Deze methode focust zich echter niet louter op de manifeste betekenissen, maar ook op de achterliggende betekenissen.

2.2. Methode: kwalitatieve inhoudsanalyse

In deze scriptie wordt gebruik gemaakt van een kwalitatieve inhoudanalyse, “[...] a technique for making inferences from a focal text to its social context in an objectified manner” (Bauer, 2000, p. 133). De kwalitatieve inhoudsanalyse gaat volgens Berelson (1971) verder dan de kwantitatieve variant door quotes uit de onderzochte inhoud te gebruiken als duiding bij de gevonden frequenties. Deze quotes verduidelijken volgens Krippendorff (2004, p. 88) de context van de tekst door vergelijkingen te maken, door de objectiviteit van de analyse aan te tonen en de gebruikte metaforen uit te leggen. Daarnaast houdt de kwalitatieve inhoudsanalyse een veel grondigere lezing in van de tekst. Op deze manier kunnen

categorieën ontdekt worden. De kwalitatieve inhoudsanalyse focust dus niet op de inhoud zelf, maar op de latente betekenissen en ruimere trends. Specifieker zal in deze masterproef gebruikt gemaakt worden van een thematische inhoudsanalyse die volgens Krippendorff (2004, p. 45) “[...] provides the frequency with which certain objects are characterized in a particular way [...]”

Verschillende onderzoekers (Berelson, 1971; Wester, 1995; Krippendorff, 2004) stellen dat deze methode de betekenissen van de media-inhoud registreert aan de hand van een exploratieve studie van het mediamateriaal, wat in deze scriptie krantenartikels zijn. Daarnaast staan de reconstructie van de latente betekenisstructuren, die naar de context verwijzen, en het onderzoek naar trends centraal in deze onderzoeksmethode. In deze scriptie gaat dit over het beeld van kinderen in rampenberichtgeving en of hier een bepaald patroon in terug te vinden is. Daarbij kan volgens Krippendorff (2004, p. 59) op verschillende zaken worden gefocust. De eerste is de aan- en afwezigheid van een concept, in dit onderzoek gaat dat bijvoorbeeld over de aan- of afwezigheid van de link met de Kerk. Daarna toont de frequentie van voorkomen van een bepaald concept aan hoeveel belang er aan gehecht wordt, in dit onderzoek kan bijvoorbeeld gekeken worden naar het concept ‘nationale rouw’. Vervolgens wijzen de karakteristieken die toegewezen worden aan een bepaald concept aan hoe journalisten en nieuwsmedia er tegenover staan. Dit kan bijvoorbeeld gaan om de karakteristieken die toegewezen worden aan de buschauffeur van de verongelukte bus. Ten vierde wordt gefocust op de adjectieven die toegevoegd worden aan uitspraken over een bepaald concept. Deze zijn een teken van de intensiteit van bepaalde overtuigingen en ideeën. In de case van de busramp van Sierre kan dit bijvoorbeeld gaan over het adjectief ‘onschuldig’ bij het concept van slachtoffer. Ten slotte kan de sterkte van associatie worden aangetoond door te kijken naar de frequentie van het samen voorkomen van bepaalde concepten, zoals ‘kinderen’ en ‘toekomst’.

Een analyse wordt volgens Jensen (2002, p. 246-247) en Krippendorff (2004, p. 125-126) geassocieerd met coderen. Deze laatste definieert coderen als het objectief en neutraal verwoorden van de onderzoeker zijn interpretaties van hetgeen hij ziet en hoort. Codes worden afgeleid uit de theorie waardoor Bauer (2000, p. 138-140) stelt dat de theorie en het onderzoeksmateriaal worden samengebracht tijdens het coderen. In het geval van een kwalitatieve inhoudsanalyse wordt ook gecodeerd om de centrale analyseobjecten en hun betekenis te achterhalen, maar deze categorisering is volgens Berelson (1971, p. 125) minder strikt dan bij de kwantitatieve inhoudsanalyse. Hij (1971, p. 126) stelt dat in kwalitatieve inhoudsanalyses “[...] categories are, so to speak, picked up where they come to hand, are not systematized or defined clearly enough to facilitate or, in some cases, even permit appropriate

checks.” In dit onderzoek zal thematisch gecodeerd worden waarbij de tekst volgens Bauer (2000, p. 138-140) gecategoriseerd wordt met een verwijzing naar bijhorende concepten en thema's. Een voorbeeld van een code uit dit onderzoek is 'sensatie' die onderverdeeld kan worden in 'emotionalisering', 'dramatisering' en 'personalisering'.

Daarbij aansluitend stellen verschillende academici (Wester, 1995, p. 627-628; Jensen 2002) dat 'contextual coding' (Bauer, 2000, p. 148) van belang is. De onderzoeker moet zich hierbij verplaatsen in de sociale context van de producent en het publiek van het onderzoeksmateriaal om het betekenisprobleem zo veel mogelijk te vermijden. Ook Krippendorff (2004, p. 151) stelt dat de context van belang is voor de betekenis van een woord aangezien bijvoorbeeld enkel aan de hand van de context kan afgeleid worden wie bedoelt wordt met 'they' in de zin 'They are flying planes.' Hetzelfde geldt voor de cultuur van de onderzoeker. Als deze verschillend is van die van de maker en/of van de lezers van de krantenartikels, dan kan dit problematisch zijn aangezien de betekenis van een stuk tekst kan verschillen volgens cultuur (Penn, 2000, p. 230). Daarnaast stellen verschillende academici (Wester, 1995, p. 630-633; Bauer, 2000, p. 133; Krippendorff, 2004) dat elke onderzoeker het materiaal vanuit een eigen perspectief benadert waarbij ook rekening wordt gehouden met de probleemstelling. Doordat de onderzoeker zijn probleemstelling in het achterhoofd houdt, gaat hij gericht te werk bij de lezing op zoek naar de juiste betekenissen. Dit is belangrijk aangezien er in principe een oneindig aantal lezingen van een tekst zijn afhankelijk van de cultuur en de context waarin de tekst gelezen wordt (Krippendorff, 2004, p. 22; McQuail, 2010, p. 73).

Bij de kwalitatieve inhoudsanalyse van krantenartikels zal de onderzoeker volgens Wester (1995) eerst bepalen welke kenmerken van belang zijn voor analyse aan de hand van de onderzoeksvragen en de literatuurstudie. Tijdens het lezen van de tekst registreert de onderzoeker dan de aangeduide kenmerken en hoe deze aan bod komen. Op basis hiervan wordt de tekst geïnterpreteerd. De betekenissen komen tot stand door de waarneming en interpretatie van de onderzoeker, en niet in het materiaal zelf doordat deze op zich inhoudsloos is. Het is pas door de toevoeging van verschillende dimensies dat de tekst betekenis krijgt, dat bevestigt ook Bauer (2000, p. 134). De syntactische dimensie creëert betekenis aan de hand van de context en frequentie van een woord, terwijl de semantische dimensie betekenis creëert aan de hand van thema's, waardes en de inhoud van het woord. Bij deze laatste is er echter een onderscheid tussen de denotatieve en connotatieve betekenis die hierboven al eens werd besproken.

Binnen de communicatiewetenschappen gebruikt Holsti (1969) het algemene communicatiemodel als basis voor de inhoudsanalyse. In dit model worden een aantal vragen

gesteld: wie zegt wat, waarom en hoe, tegen wie en met welke effecten. Het zijn deze eigenschappen die ook volgens Wester (1995, p. 630-631) van belang zijn, en niet de inhoud zelf. Op basis van deze kenmerken kan de context van de tekst achterhaald worden waardoor ook de symbolische betekenis ervan achterhaald wordt. Dit kan echter ook problemen veroorzaken wanneer interpretaties gemaakt worden van zaken die niet observeerbaar zijn. Om dit te vermijden is het noodzakelijk om concreet waarneembare kenmerken te gebruiken bij de inhoudsanalyse. Bij een kwalitatieve inhoudsanalyse zal echter steeds interpretatief te werk worden gegaan (Jensen, 2002, p. 236-237) om volgens Wester (1995, p. 632) “[...] relevante kenmerken op het spoor te komen en een vorm te vinden om deze te registreren en te verbinden met de probleemstelling.”

Een inhoudsanalyse houdt zich traditioneel bezig met tekstueel materiaal zoals krantenartikels (Wester, 1995, p. 624; Bauer, 2000, p. 136), maar het kan ook toegepast worden op beeldmateriaal. In dit onderzoek zullen daarom ook foto's worden opgenomen omdat de media steeds meer gebruik maken van audiovisueel materiaal (Loizos, 2000, p. 93; Pantti, Wahl-Jorgensen & Cottlen 2012, p. 178). Volgens Wester (1995) is een inhoudsanalyse van foto's niet noodzakelijk anders dan bij een tekst. Hij stelt dat het onderzoeksmateriaal naast verbale, ook non-verbale tekens bevat. Dit zijn dan de mediumspecifieke tekens zoals de camerapositie, maar ook sociale tekens die verwijzen naar de kenmerken van de zaken die in beeld komen. De mediumspecifieke tekens worden volgens hem vertaald naar een beschrijvend protocol die gebruikt kan worden bij analyse. De betekenis van deze tekens ligt echter niet vast, afhankelijk van het onderwerp en het materiaal kan het een andere betekenis creëren. Loizos (2000, p. 95) waarschuwt echter voor eventuele manipulatie van foto's. Via onder meer Photoshop kunnen beelden gemakkelijk aangepast worden en zo een andere betekenis creëren.

Deze onderzoeksmethode kent echter ook een aantal problemen. Een eerste opmerking is het probleem van betrouwbaarheid. Betrouwbaarheid wil volgens Berelson (1971, p. 172) en Krippendorff (2004, p. 211) zeggen dat steeds dezelfde resultaten behaald worden ongeacht de onderzoeker of het tijdstip van analyse. Doordat de kwalitatieve inhoudsanalyse gekenmerkt wordt door interpretatie, kan dit volgens Bauer (2000) beïnvloedt worden door eventuele vooroordelen van de onderzoeker. Daarom is het volgens Krippendorff (2004, p. 88) van belang dat de onderzoeker het onderzoeksmateriaal vanuit verschillende standpunten bekijkt, wat ook in dit onderzoek zal gebeuren en meer bepaald vanuit het standpunt van de lezer, de kritische onderzoeker en de journalist. De betrouwbaarheid kan volgens Berelson (1971, p. 174) verhoogd worden door simpele categorieën te gebruiken zoals 'personalisering' en 'focus op kinderen' in dit onderzoek, maar ook door ervaren codeurs te

laten analyseren. Een ander probleem, die samenhangt met het bovenstaande probleem, is volgens Berelson (1971, p. 169-171) en Krippendorff (2004) deze van validiteit. Dit omvat dat de resultaten correct moeten zijn en dat de analysemethode meet wat de onderzoeker wil weten. Doordat sommige categorieën zoals ‘emotionalisering’ niet altijd eenduidig zijn, kan dit problematisch zijn voor de validiteit van de analyse. Daardoor is het van belang om dergelijke categorieën duidelijk te definiëren, wat ook in dit onderzoek gedaan wordt. Een derde mogelijk probleem is deze van sampling. Berelson (1971, p. 176-179) stelt dat hierbij drie moeilijke beslissingen te maken zijn. De eerste is welke media geselecteerd worden voor onderzoek. In dit onderzoek wordt dit zodanig gekozen dat de verschillende soorten kranten en de verschillende uitgeverijen gerepresenteerd worden. Daarnaast worden ook kranten met verschillende specialisaties gekozen. Op deze manier is er een goede variëteit van onderzochte media. Ten tweede moet bepaald worden hoeveel en welke issues worden opgenomen. In dit onderzoek werd dit zodanig gekozen zodat alle berichtgeving, vanaf het moment van de ramp tot het moment dat alle slachtoffers begraven waren, mee opgenomen wordt. Ten slotte is het ook moeilijk om de juiste inhoud te selecteren. In dit onderzoek werden hiervoor enkel de inhoud geselecteerd die rechtstreeks te maken had met de busramp. De sampling wordt hieronder in detail toegelicht.

2.3. Procedure

2.3.1. **Steekproef**

De analyse-eenheid of populatie van dit onderzoek omvat de vier grootste Vlaamse kranten. Specifiek gaat het om de kwaliteitskranten De Standaard en De Morgen, en de populaire kranten Het Nieuwsblad en Het Laatste Nieuws. Deze krantentitels werden gekozen om zo een grote variëteit aan kranten te hebben op vlak van soort krant, uitgever en specialisaties. Hieruit worden enkel de relevante artikels over de busramp in Sierre geanalyseerd. Deze vormen de registratie-eenheden. Deze artikels worden nog verder afgebakend aan de hand van een onderzoeksperiode die loopt van de dag waarop het ongeval gebeurde, 13 maart 2012, tot en met 3 april 2012, drie weken na het ongeval. Op deze manier wordt alle berichtgeving vanaf het moment van het ongeval tot en met de begrafenis mee opgenomen. Op 14 maart 2012 verscheen een speciale editie van Het Nieuwsblad. Deze werd vanaf 16u verspreid in trein- en tankstations. Deze speciale editie wordt niet mee opgenomen in de analyse aangezien het geen reguliere kranteneditie is en doordat meer dan de helft van de artikels uit deze extra krant overgenomen zijn in de reguliere krant van de volgende dag. Ook lezersbrieven en –reacties worden uit de analyse gelaten aangezien dit niet om journalistieke publicaties gaat.

Toegang tot deze krantenartikels werd verkregen via de online database Gopress Academic. De foto's die bij deze artikels horen werden verkregen in het krantenarchief van de centrale bibliotheek van de Universiteit Gent.

2.3.2. Analyse

Berelson (1971, p. 163-164) stelt dat aan de hand van de literatuurstudie en de onderzoeksvragen enkele thema's naar voor komen. In deze masterproef gaat dat bijvoorbeeld over de thema's sensatie, rouw en visualisering. Deze worden gebruikt bij de eerste lectuur van de krantenartikels. Hieruit komen de eerste bevindingen over hoe deze thema's gerepresenteerd worden in de artikels, maar er kunnen ook nieuwe categorieën ontdekt worden, zoals de link met de Kerk. Daarna volgt een tweede lezing waarbij meer gedetailleerd geanalyseerd wordt. Tijdens dit analyseproces zullen de kernconcepten en -thema's volgens Jensen (2002, p. 245) gedefinieerd en geherdefinieerd worden. Aangezien er in dit onderzoek artikels uit vier verschillende kranten worden geanalyseerd, maar allemaal over hetzelfde onderwerp, is het volgens Krippendorff (2004, p. 93) noodzakelijk om de verschillende kranten ook afzonderlijk te bekijken.

Daarnaast wordt ook gekeken naar de foto's die bij deze krantenartikels horen aangezien "[o]ne picture is worth a thousand words" (Singer & Endreny, 1993, p. 170). Er wordt onder meer gekeken naar wie er afgebeeld wordt en welke emoties worden weergegeven. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat dit op een foto in een krantenartikel niet altijd even gemakkelijk te identificeren is.

DEEL III: RESULTATEN

1. Resultaten

In de nieuwsberichtgeving rond de busramp in Sierre zijn 12 thema's terug te vinden. De meeste daarvan zijn onder te verdelen in een aantal categorieën. Hieronder worden deze thema's en categorieën een voor een beschreven en gestaafd aan de hand van stukken tekst uit de geanalyseerde krantenartikels. Op basis van deze resultaten zal verder in deze scriptie een antwoord geformuleerd worden op de centrale onderzoeksvraag of er al dan niet een specifieke manier van mediarepresentatie bestaat van rampen waarbij kinderen betrokken zijn.

Het eerste thema dat telkens terugkwam in de krantenartikels van 13 maart tot en met 3 april 2012 is sensatie. Zoals in het theoretische deel van deze masterproef beschreven, omvat sensatie de categorieën emotionalisering, dramatisering en personalisering. De categorie van emotionalisering komt vaak terug. De emoties van nabestaanden, naasten en alle andere rouwenden komen duidelijk aan bod in de verschillende kranten. Daarnaast worden ook de emoties van de hulpverleners, die tijdens de fatale nacht aanwezig waren, beschreven. Deze emotionalisering gebeurt zowel aan de hand van de tekst als van de foto's. In de foto's is dat bijvoorbeeld door het afbeelden van wenende mensen ('foto 1' in bijlage), terwijl de emoties in de tekst gewoon worden beschreven. Een voorbeeld daarvan is de vaak voorkomende beschrijving van mensen die tranen in de ogen hebben en ook dat het voor heel wat aanwezigen te veel werd. Dit laatste komt vooral vaak voor bij de verslaggeving van de begrafenissen. Ook journalisten zelf beschrijven af en toe hoe zij deze ramp ervaren. Een voorbeeld daarvan is Marc Klifman in Het Nieuwsblad (2012, 17 maart, p. 10): "[o]ok al sta je daar 'je werk' te doen als journalist, zo'n moment treft je zeer diep." Daarnaast is er ook sprake van dramatisering in de onderzochte krantenartikels. De ramp zelf wordt op allerlei manieren verwoord, maar telkens op een dramatische wijze. Voorbeelden zijn 'drama', 'tragedie', 'nachtmerrie', 'horror', 'hel' en 'apocalyps'. Ook andere beschrijvingen voor bijvoorbeeld de plaats van het ongeval en de bus volgen dit stramien met beschrijvingen als 'de gruwelmuur', 'de plek des onheils', 'moordend en onbuigzaam beton' en een 'verwongen hoop staal'. Volgens De Morgen (Wils, 2012, 15 maart, p. 20) komt dit doordat alle woorden te kort schieten om dit lijden uit te drukken. Ook is er sprake van storytelling, een onderdeel van dramatisering, waarbij de beschrijvingen van allerlei zaken heel erg verhalend zijn. Het lijkt dan net alsof er een verhaaltje wordt verteld. Een duidelijk voorbeeld hiervan is terug te vinden in De Standaard (Sturtewagen, 2012, 15 maart, p. 2): "[e]en zwerm uitgelaten twaalfjarigen, kwetterend, vrij van de kommer van de wereld, opgetogen na een week skipret, maar blij dat ze over een paar uur weer thuis zullen zijn. Rondon hen toegewijde, zorgzame

volwassenen. Dan, uit het niets, de fatale klap, de horror, de pijn, de dood.” Hierbij is er ook ‘climax-building’, wat ook in andere krantenartikels terug te vinden is. Emotionalisering en dramatisering komen niet enkel apart voor, maar worden ook gecombineerd wat volgende voorbeelden aantonen: “[d]e stoere grootvader verliest het gevecht tegen zijn tranen” (B.J.M., 2012, 15 maart, p. 10) en “[d]at 22 kinderen niet meer zullen thuiskomen, ons niet meer zullen ontroeren met hun onschuld, geen plannen meer zullen kunnen maken, raakt ons allemaal bijzonder diep” (Wils, 2012, 15 maart, p. 20). Tot slot creëert ook personalisering mee de sensationele berichtgeving. Dit gaat bijvoorbeeld over de beschrijving van de slachtoffers, wat onder meer het geval is bij de verslaggeving van de begrafeningen waar alle tekstjes van de nabestaanden van tijdens de herdenking gepubliceerd werden in Het Laatste Nieuws en Het Nieuwsblad van 22 maart 2012.

Een tweede thema is de focus op kinderen waarbij vier zaken opvallen. Eerst en vooral is er vooral aandacht voor de kinderen waardoor de volwassenen minder media-aandacht krijgen. De Standaard zegt dit letterlijk in hun editie van 17 maart: “[...] de omgekomen volwassenen werden er bijna bij vergeten” (Reynebeau, 2012, 17 maart, p. 38). In De Morgen (Vidal, 2012, 15 maart, p. 2) wordt vervolgens geschreven dat het een van de grootste drama’s is die Zwitserland ooit gekend heeft door het groot aantal dode en zwaargewonde kinderen. Hierbij worden de volwassenen even vergeten. In alle onderzochte kranten wordt eerst de balans opgemaakt van de kinderen en pas daarna worden de volwassenen vermeld, wat vaak ook korter is dan de beschrijving bij de kinderen. Dit is ook door te trekken naar de rest van de berichtgeving. Zo worden kinderen vaak aangehaald als bron, worden hun gedragingen zoals het neerleggen van bloemen en tekeningen beschreven en worden ze ook vaak afgebeeld. De chef van de Zwitserse hulpdiensten vertelt in De Standaard (Hancké, 2012, 15 maart, p. 10) dat kinderen op een andere manier worden behandeld dan volwassenen, wat dus ook kan doorgetrokken worden naar de nieuwsberichtgeving. In De Morgen wordt dit verklaard door Yves Desmet (2012, 16 maart, p. 2-3): “[d]e dood van kinderen, die de onschuld en toekomst in zich dragen, treft altijd harder dan die van volwassenen, omdat ze tegen de natuurlijke orde der dingen ingaat. Kinderen worden verondersteld ouders te begraven, niet omgekeerd.” Als tweede categorie wordt het contrast aangetoond tussen het vrolijke leven van de kinderen voor de ramp en de dood nadien. In Het Laatste Nieuws (Verbruggen & Coosemans, 2012, 15 maart, p. 6) wordt dat als volgt omschreven: “[...] in plaats van joelende kinderstemmen hangt er in de school een verschroeiende stilte.” In heel wat krantenartikels wordt hierbij verwezen naar de sneeuwklassen waarvan de kinderen op de terugweg waren, zo ook in De Morgen (Camps, 2012, 15 maart, p. 1): “[z]e hadden sneeuw- en skipret gekend. Gelachen en gebuiteld in het zonnetje, vrij en achteloos zoals kinderen van twaalf zijn.” Het Laatste Nieuws publiceert daarbij in zijn editie van 15 maart 2012 enkele van de blogberichten die de

kinderen en hun begeleiders schreven op sneeuwklassen aangezien deze volgens de krant “[...] tonen dat het een supervakantie was ... tot die fatale crash op de terugreis” (Van Paeschen, 2012, 15 maart, p. 2-3). Daarnaast worden vaak de woorden van de slachtoffers overgenomen uit de postkaartjes of brieven die ze opstuurden vanuit Zwitserland. Ook het contrast met de talenten en dromen van de kinderen en hun toekomst komt duidelijk aan bod en vormt de derde categorie. In De Morgen (Camps, 2012, 15 maart, p. 1) wordt dit perfect verwoord: “[d]romen en ambities opgeborgen in 22 lijkstijlen” en ook Geert Neyt van Het Nieuwsblad (2012, 23 maart, p. 2-3) beschrijft dit perfect door te stellen dat deze kinderen weggerukt zijn uit het leven op een moment dat ze nog vol fantasie en dromen zaten. Politicus Louis Tobback maakt zich in Het Laatste Nieuws (LVDK, 2012, 15 maart, p. 13) kwaad en noemt deze ramp “[...] het schandaal van het leven” doordat het gaat om kinderen van twaalf jaar die nog een hele toekomst voor zich hebben, ook Het Nieuwsblad (Van Impe, 2012, 15 maart, p. 2) vraagt zich daardoor af waarom het juist bij kinderen gebeurde die op de drempel van het leven stonden en die de toekomst op talloze foto’s vol vertrouwen tegemoet leken te kijken. Een voorbeeld dat vaak besproken wordt omtrent de toekomst van de kinderen is hun plechtige communie. Ten slotte zijn er ook heel wat personen die geciteerd worden in de media en daarbij naar hun eigen kinderen of kleinkinderen verwijzen. Een voorbeeld daarvan is een hulpverlener in Het Laatste Nieuws (“In schok bij gehuil van kinderen”, 2012, 15 maart, p. 4-5): “[i]k heb zelf een dochter van twaalf, veel van mijn collega’s zijn ook vader.” Deze verwijzing wordt ook door journalisten zelf gemaakt: “[h]et gaat om kinderen van twaalf jaar zoals vele tienduizenden gezinnen kinderen hebben van die leeftijd” (Wils, 2012, 15 maart, p. 20). Daarbij wordt duidelijk verwezen naar het feit dat dit iets is dat ieder van ons had kunnen overkomen. Ook andere kranten halen dit gevoel aan. Daarnaast wordt meerdere keren benadrukt, door onder andere de papa van één van de overlevende slachtoffers, dat het verliezen van je kind de grootste angst is van elke ouder want onze kinderen zijn volgens een journalist van De Standaard (Sturtewagen, 2012, 15 maart, p. 2) hetgeen waarin we het kwetsbaarst zijn omdat een kind volgens Het Laatste Nieuws (Verbruggen & Coosemans, 2012, 15 maart, p. 6) het meest dierbare is wat ouders hebben. Hieruit wordt in veel krantenartikels de gevolgtrekking gesteld dat het verlies van kinderen erger is dan dat van volwassenen. Eerste minister Elio Di Rupo beschrijft dit gevoel in De Standaard (Bergmans, 2012, 15 maart, p. 2) en in Het Nieuwsblad (F.L.E., 2012, 15 maart, p. 20-21): “[e]en volwassene verliezen erg is, maar een kind verliezen is dramatisch. Daar zijn gewoon geen woorden voor.”

De gebruikte bronnen zijn een volgend belangrijk thema in deze analyse. Een eerste categorie hier is dat heel wat verschillende mensen worden geciteerd in de vier kranten. Het gaat om nabestaanden, naasten, hulpverleners uit zowel Zwitserland als België, politici, experts,

ooggetuigen en kennissen. Naasten en nabestaanden vertellen bijvoorbeeld over de onwetendheid van de eerste dag of over hoe het gaat met hun kind, kleinkind, nicht of neef. Ooggetuigen worden dan weer geïnterviewd over hetgeen ze die avond gezien hebben. Marielle Monet-Antille vertelde bijvoorbeeld in De Morgen (Vidal, 2012, 15 maart, p. 2) het volgende: “[i]k zag de kinderen. Alle ramen waren kapot. De kinderen waren in paniek. Er waren bebloede gezichten. En ze riepen om hulp.” Andere ooggetuigen beschrijven eerder het gevoel dat zij ervoeren, zo ook Eric Van Malderen in De Morgen (Van Puymbroeck, 2012, 15 maart, p. 4): “[h]et zijn beelden die ik nooit vergeet.” Vervolgens worden af en toe ook kinderen aan het woord gelaten. Dit gaat dan vaak om kinderen die een paar jaar geleden zelf op sneeuwklassen geweest zijn of kinderen die samen met de slachtoffers op sneeuwklassen waren, maar met een andere bus naar huis gingen. De slachtoffers zelf, die de ramp overleefden, komen nooit rechtstreeks aan bod. Wel worden hun ervaringen via hun familie, vrienden of woordvoerders gedeeld in de media. Een voorbeeld daarvan is te vinden in De Standaard (Bergmans, 2012, 15 maart, p. 2): “Andrea heeft verteld dat ze lag te slapen toen ze een klap hoorde en uit haar zetel werd gekatapulteerd.” Daarnaast komen soms scholen aan bod als bron. Dit gaat dan vaak over scholen die zelf ook nog op sneeuwklassen gaan of al geweest zijn. Tot slot zijn er af en toe artikels die volledig vanuit het standpunt van bijvoorbeeld een naaste, een nabestaande, een hulpverlener, een ooggetuige, een politicus, het busbedrijf of een lotgenoot wordt verteld. Deze personen vertellen dan hoe zij de ramp en de dagen erna beleefd hebben.

Een ander belangrijk thema is visualisering. De berichtgeving in alle vier de kranten omvat veel foto's. Het gaat om foto's van de slachtoffers zelf, maar ook om foto's die onder meer het verdriet en de rouw van mensen aantonen. Bij deze laatste foto's worden vaak kinderen afgebeeld, een voorbeeld daarvan is 'foto 2' in bijlage die uit Het Laatste Nieuws (“Rust aan scholen keert terug”, 2012, 20 maart, p. 7) komt. Op deze uitvoerige visualisering, en specifiek over de voorpagina's van Het Nieuwsblad van 15 maart 2012 (zie 'foto 3' in bijlage) en Het Laatste Nieuws van 16 maart 2012 (zie 'foto 4' in bijlage), ontstond heel wat kritiek, bijvoorbeeld ook door de vzw Ouders van Verongelukte Kinderen. Die organisatie stelt in De Morgen (Debusschere, 2012, 17 maart, p. 5) dat foto's van de minderjarige slachtoffers alles ‘te ondraaglijk tastbaar’ maken, ook al is het misschien als eerbetoon bedoelt door de media. De krant Het Nieuwsblad (“52 gezichten”, 2012, 17 maart, p. 5) reageert op deze kritiek door te stellen dat ze de ramp zo goed mogelijk willen weergeven en hun lezers willen laten delen in de collectieve rouw. Daarbij maken ze allerlei afwegingen, ook omtrent de foto's op de voorpagina. De krant stelt dat ze deze foto's geplaatst heeft om de ramp een gezicht te geven en dat ze het bewust sober en ingetogen hebben gehouden door de foto's in zwart-wit te printen. Een ander voorbeeld is de publicatie van de laatste

vakantiefoto's van de kinderen en hun begeleiders. Deze tonen het sterke contrast aan tussen de vrolijke tijd die de kinderen hadden en de bruuske dood erna. De ouders van één van de slachtoffers laat uitdrukkelijk weten in Het Laatste Nieuws (Grobben, 2012, 24 maart, p. 13) dat ze er niets op tegen hebben omdat die foto's aantonen dat de kinderen er de tijd van hun leven hadden.

Het volgende thema is dat van rouw. De rouw van zowel nabestaanden en naasten als van het hele land wordt uitvoerig weergegeven in de verschillende kranten. Als eerste kenmerk van dit thema komen allerlei rituelen van rouw zoals het plaatsen van bloemen, tekeningen en knuffels en ook het aansteken van kaarsjes aan bod in zowel de tekst als op foto's. Daarbij wordt soms gesproken van een bloemenzee. Daarnaast wordt vaak melding gemaakt van de rouwregisters in gemeentehuizen, kerken en scholen. Ook de gebedswaken en de begrafenisserijen krijgen veel media-aandacht. Vervolgens is er ook af en toe aandacht voor het verwerkingsproces waarbij rouwexperten en psychologen aan bod komen. Tot slot werden we volgens De Morgen (Camps, 2012, 15 maart, p. 1) op slag weer een land. Dat natiegevoel komt vaak aan bod in de berichtgeving en dan vooral op de tweede en derde dag, 16 en 17 maart 2012, aangezien de 16^e maart de nationale dag van rouw was. De kranten gebruiken vaak de term 'nationale rouw' in hun berichtgeving. Ook daarvan worden allerlei rituelen, zoals de minuut stilte en de vlaggen die halfstok hangen, afgebeeld. Ook politici worden hierbij vaak vermeld.

Het zesde thema die naar voor kwam tijdens de analyse is de link met de kerk. In heel wat artikels, verspreid over de ganse onderzoeksperiode, komen verwijzingen naar de kerk aan bod. Dit varieert van rituelen van rouw die zich afspelen binnen de kerk zoals een gebedswake, verwijzingen naar de plechtige communie van de kinderen en de begrafenisserijen tot mensen die bidden voor de slachtoffers en hun families en het gebruik van kerkkleden als bron. Vooral deken Dirk De Gendt uit Leuven wordt vaak geciteerd. Daarnaast wordt de Kerk ook in twijfel getrokken door gelovigen. Een voorbeeld daarvan is terug te vinden in De Morgen (B.J.M., 2012, 15 maart, p. 10): “[i]k houd van de heer, maar ik begrijp hem niet in deze. Al die kindjes.”

Daarnaast is er een link terug te vinden met nationaliteit, wat het zevende thema is. Af en toe wordt verwezen naar de verschillende nationaliteiten van de slachtoffers aangezien er tien Nederlanders, een Pool en een Duitser onder de slachtoffers waren. Volgens De Standaard (S.D.F., 2012, 15 maart, p. 11) schonken de Nederlandse media extra aandacht aan deze ramp omdat er zo veel Nederlandse slachtoffers zijn. Daarnaast waren er ook een aantal slachtoffers die van Britse, Spaanse en Afrikaanse afkomst waren.

Het volgende thema is de media-aandacht. In de verschillende kranten wordt regelmatig verwezen naar de overvloedige media-aandacht voor deze ramp. In De Morgen (Desmet, 2012, 16 maart, p. 2-3) spreken ze bijvoorbeeld van een tsunami aan nieuwsberichten, terwijl De Standaard (Goethals, 2012, 15 maart, p. 13) spreekt van een nieuwsgierige en talrijk afgezakte pers. Vervolgens wordt ook de internationale belangstelling aangehaald. Het busongeval was volgens Het Laatste Nieuws (T.D., 2012, 15 maart, p. 13) wereldnieuws en dit komt volgens De Standaard (S.D.F., 2012, 15 maart, p. 11) doordat het leed van kinderen altijd harder schokt waardoor ieder serieus medium ter wereld berichtte over het busongeval. De Morgen (Debusschere, 2012, 16 maart, p. 6) spreekt van een mediacircus waarbij, vooral de internationale pers, onder meer ouders lastigvallen die hun kinderen afzetten aan de schoolpoort. Voor de oom van een slachtoffer gingen die praktijken te ver waarop hij een Britse journalist, die wat aan het rondvragen was, een vuistslag gaf. De Brit begrijpt dit en laat weten dat hij zelf ook zo zou reageren op een dergelijk mediacircus. Hij geeft ook toe dat dit de momenten zijn waarop zijn job een vuil kantje krijgt vanwege de zogenaamde ‘death knocks’ waarbij er aangeklopt wordt bij nabestaanden. Niet alleen voor de nabestaanden wordt die media-aandacht te veel, ook een restauranthouder uit Sierre heeft er genoeg van en schrijft op een bord buiten zijn restaurant “paparazzi go home” (J.D.P., 2012, 16 maart, p. 5). Tegen deze overvloedige en opdringerige pers zijn volgens de kranten al verschillende klachten ingediend, maar Het Nieuwsblad (Rutten, 2012, 17 maart, p. 14-15) stelt dat al deze media-aandacht slechts een poging is om met het drama om te gaan, om het verdriet te vatten en om verklaringen te zoeken. De Standaard (Rogiers, 2012, 19 maart, p. 6) ziet dat mee kijken en zo ook het mee lijden en mee helen als een functie van de pers. Ook volgens een trauma-expert in De Morgen (Debusschere, 2012, 16 maart, p. 8) is media-aandacht niet altijd negatief. Het kan een positieve rol spelen door aan te geven dat iedereen het erg vindt en dat het verdriet wordt gedeeld. Dat is ook het geval bij sociale media, waar af en toe naar wordt verwezen in de berichtgeving. Een trendwatcher duidt dit in De Morgen (Fonteyn, 2012, 15 maart, p. 8): “[w]e willen gewoon onze basisemoties delen, en sociale netwerken kunnen daarin helpen.” Tot slot kan bij dit thema ook een opmerking gemaakt worden over de onderzochte kranten zelf. De aandacht die de vier Vlaamse kranten aan deze ramp schonken varieerde. De populaire kranten, Het Laatste Nieuws en Het Nieuwsblad, schonken meer aandacht aan de busramp dan de kwaliteitskranten, De Morgen en De Standaard. In totaal hebben beide populaire kranten samen meer dan het dubbel van het aantal artikels gepubliceerd dan de twee kwaliteitskranten samen. De berichtgeving van alle vier de kranten daalde wel naarmate we verder evolueerden in de tijd. Vooral na de twee eerste dagen begon de berichtgeving af te nemen.

Een volgend thema zijn de vele vragen die ontstaan naar aanleiding van de ramp. Al vanaf de eerste dag worden in elke krant de verschillende mogelijke oorzaken van de busramp aangehaald en besproken. Hiervoor wordt door De Morgen (Van Puymbroeck, 2012, 15 maart, p. 4) onder meer een ooggetuige aangesproken die daarop antwoord: “[d]e tunnel was goed verlicht, er was amper verkeer. Ik heb er geen uitleg voor.” De vier kranten laten experts, politici, buschauffeurs en het busbedrijf zelf hierover aan het woord. Ook Zwitserse media die zich vragen stellen worden geciteerd. Daarbij aansluitend worden ook vragen gesteld over de veiligheid van de tunnel waar het ongeval gebeurde en de verantwoordelijke voor de ramp. Andere vragen die gesteld worden gaan bijvoorbeeld over waarom het ongeval juist met die bus gebeurde, waarom de communicatie zo traag op gang kwam, en vooral waarom het gebeurde met kinderen. Bij deze laatste vraag vragen de grootouders van een van de overleden slachtoffers zich in Het Laatste Nieuws (A.B.H., C.D.S. & J.M., 2012, 16 maart, p. 8) bijvoorbeeld af waarom ze hen niet komen halen zijn in plaats van het jongetje. De krant Het Laatste Nieuws (Segers, 2012, 16 maart, p. 10) legt aan de hand van een rouwexpert uit waarom al die vragen ontstaan. Mensen zoeken naar antwoorden en een betekenis van wat hen overkomt omdat ze niet kunnen omgaan met betekenisloosheid of met domme pech omdat ze zich dan machteloos voelen tegenover het noodlot. Maar zoals ook Het Nieuwsblad (Marc Klifman, 2012, 17 maart, p. 10) zegt: “[het zijn] vraagtekens die altijd zullen blijven. Het geheim van Sierre.”

Het tiende thema is dat van de toestand van de slachtoffers waarbij een onderscheid kan gemaakt worden tussen de fysieke en de mentale toestand. Beide worden in de kranten beschreven, maar terwijl de fysieke toestand van de kinderen meermaals wordt aangetoond in foto's is dat bij de mentale toestand niet het geval omdat dat moeilijk visueel voor te stellen is. Bij het beschrijven van de fysieke toestand wordt vaak een naaste aan het woord gelaten. Af en toe tonen deze personen ook de relativiteit van die verwondingen aan, bijvoorbeeld de opa van één van de slachtoffers in De Morgen (V.K., 2012, 15 maart, p. 3): “[d]at zijn inderdaad zware verwondingen, maar [...] het is natuurlijk veel beter nieuws dan wanneer hij er niet meer zou zijn.” Dit contrast wordt ook door de journalisten zelf aangehaald om de mentale toestand van de slachtoffers te duiden. Vervolgens wordt ook aandacht geschonken aan het verwerkingsproces van de slachtoffers. Zo spreken de kranten bijvoorbeeld over het aanstellen van psychologen in beide getroffen scholen of laten ze experts hierover aan het woord. Ook wordt kort aandacht geschonken aan de psychologische hulp voor de nabestaanden en naasten.

Als voorlaatste thema komt het verloop aan bod. Eerst en vooral wordt, vooral op de eerste dag na het ongeval, een uitvoerige beschrijving gegeven van het ongeval zelf waarbij alle

onderzochte kranten vrij gedetailleerd te werk gaan. Het Laatste Nieuws (Vanderstraeten, 2012, 15 maart, p. 5) geeft aan dat het zijn lezers van de gruwelijkste details ontziet, maar gaat daarna toch verder in op de details. Vaak worden hulpverleners of ooggetuigen hiervoor aan het woord gelaten. Ook wordt de onwetendheid van de familie van de slachtoffers duidelijk in beeld gebracht. In De Standaard en Het Laatste Nieuws wordt daarbij een tijdsverloop gegeven van de rampnacht en de dag erna. Daarna wordt de hulpverlening en het identificatieproces van de slachtoffers beschreven. Ook in de volgende dagen blijven de vier Vlaamse kranten hierover en over andere zaken berichten die zich die dag hebben afgespeeld, zoals de repatriëring van de slachtoffers, met het militaire eerbetoon in zowel Zwitserland als in België, en de begrafeningen. Daarnaast wordt ook aandacht geschonken aan hoe het nu verder moet op de getroffen scholen en specifiek met de overlevende slachtoffers.

Het laatste thema is dat van de vergelijkingen met gelijkaardige gebeurtenissen uit het verleden. Het Nieuwsblad vergeleek de ramp bijvoorbeeld met het Pukkelpop-drama waar vijf doden vielen, waaronder een aantal jongeren, maar er wordt ook verwezen naar andere, minderjarige, verkeersslachtoffers. Daarbij wordt onder meer de organisatie ‘Ouders van Verongelukte Kinderen’ aangehaald in De Morgen (Vande Walle, 2012, 15 maart, p. 21) en getuigen die zelf een kind zijn verloren in het verkeer. Aan de hand van deze vroegere gebeurtenissen wordt onder meer gekeken naar hoe het identificatie- en rouwproces toen verliep, maar ook naar de zoektocht naar antwoorden en vooral ook naar de gevoelens van de ouders toen en nu. In De Standaard (T.Y., 2012, 15 maart, p. 9) wordt bijvoorbeeld verwezen naar een auto-ongeval in Heverlee die vier jaar eerder gebeurde en waarbij drie kinderen uit een naburige school om het leven kwamen. Het Laatste Nieuws (Ghysens, 2012, 15 maart, p. 1) verwijst dan weer naar een ongeval met een Belgische bus in Duitsland waarbij 28 kinderen om het leven kwamen. Daarnaast wordt soms ook verwezen naar oudere gebeurtenissen die gelijkaardig zijn op het vlak van bijvoorbeeld online rouwen.

2. Discussie

Wanneer deze resultaten worden vergeleken met de al bestaande wetenschappelijke literatuur zijn een groot aantal overeenkomsten op te merken, maar toch ook heel wat verschillen. De sensationele berichtgeving over rampen is een voorbeeld van gelijkenis, terwijl over de fysieke en mentale toestand van de slachtoffers onenigheid bestaat tussen de resultaten uit dit onderzoek en de literatuur. Hieronder zullen de twaalf thema's, die teruggevonden werden in de literatuur en het onderzoek, worden gekoppeld aan de literatuur en besproken.

In de berichtgeving rond de busramp in Sierre werden veel aanwijzingen van sensatie teruggevonden, wat de stelling van Berrington en Jemphrey (2003, p. 244), Calvert (2005, p.

143) en Brancato (2012, p. 39) bevestigt. Zij stellen namelijk dat er vaak op een sensationele manier wordt bericht over rampen. Daarnaast komen de drie onderliggende categorieën emotionalisering, dramatisering en personalisering (McQuail, 1992, p. 190) naar voor in het onderzoek. Zowel emotionalisering als personalisering werden zowel in de tekst als in de foto's teruggevonden net zoals Moeller (1999) stelt. Deze emotionalisering is volgens verschillende onderzoekers (Pantti, 2005; Pantti, Wahl-Jorgensen & Cottle, 2012, p. 61) typisch voor rampenberichtgeving. Volgens Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 80) worden echter vooral de emoties getoond van de slachtoffers en de nabestaanden, wat niet volledig overeenkomt met de bevindingen uit dit onderzoek. Slachtoffers vormen volgens Chermak (1995, p. 58-62) en Smolej (2010, p. 71) al vanaf het begin het emotioneel onderdeel van het nieuwsbericht, wat ook uit de analyse bleek, maar er werden ook emoties van andere personen teruggevonden, gaande van hulpverleners tot zelfs mensen die niets met de ramp te maken hebben. Ook journalisten vermeldden soms hoe zij de ramp ervoeren. Dit laatste is volgens McQuail (2010) en Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 64) echter negatief voor de objectiviteit van de berichtgeving. Vervolgens waren er ook veel aanwijzingen van storytelling, en dus van dramatisering, wat volgens McQuail (2010, p. 383) een nieuwsitem gemakkelijker te vatten maakt doordat er een menselijke kant aan wordt toegevoegd. Ook personalisering kwam regelmatig aan bod in de krantenartikels wat volgens Berrington en Jemphrey (2003, p. 227) het gemakkelijker maakt voor het publiek om zich te identificeren met de slachtoffers. Deze kenmerken van sensatie bevestigen de stelling van Van Zoonen (1998, p. 113) dat "[...] journalism as a whole [...] is becoming more and more focused on human interest and personalized stories, pushing private life into the public eye" waardoor sommige academici (Berrington & Jemphrey, 2003, p. 244; Calvert, 2005, p. 143) spreken van media-voyeurisme.

De focus op kinderen die teruggevonden werd in de krantenberichtgeving over de busramp in Sierre wordt slechts deels bevestigd in de literatuur. Uit het onderzoek blijkt dat de volwassen slachtoffers heel wat minder aandacht krijgen dan de kinderen die betrokken waren bij de ramp. Dit bleek ook al uit de literatuur volgens het principe van het 'ideale slachtoffer' van Christie (1986) en Höijer (2004) en de 'hiërarchie van slachtofferschap' van Carrabine, Cox, Lee, Plummer & South (2009). Ook Chermak (1995, p. 59-67) bevestigt dit door te stellen dat jonge slachtoffers mogelijk overgerepresenteerd worden doordat "[n]ews media pay special attention to the victimization of children and the elderly and are willing to expend additional time and resources to produce stories about these groups." De kinderen worden in de onderzochte kranten dan ook gerepresenteerd als onschuldige slachtoffers, wat één van de drie mogelijkheden is die Harcup (2005, p. 107) vooropstelde in zijn onderzoek naar de manier waarop slachtoffers gerepresenteerd worden. Dit wijst samen met de focus op

kinderen en het in de schaduw plaatsen van de volwassen slachtoffers op framing (Galtung & Ruge, 1965, 71; De Cock et al., 2013, p. 13). Wat echter slechts beperkt aan bod komt in de literatuur is het contrast met de vrolijkheid van de kinderen en hun toekomst, terwijl dit in de vier kranten een erg belangrijk topic is.

Het volgende thema omtrent de gebruikte bronnen sluit aan bij hetgeen in de academische literatuur terug te vinden is. Zo worden, net zoals Berrington en Jemphrey (2003) en Wheeler (2005, p. 56) stellen, verschillende soorten bronnen gebruikt gaande van officiële bronnen tot ooggetuigen waaronder ook slachtoffers vallen. Zoals uit de ‘hierarchy of credibility’ (Manning, 2001, p. 15) blijkt worden officiële bronnen als startbron gebruikt om op die manier geen foutieve informatie te verspreiden (Harrison, 2006, p. 22), wat overeenkomt met de analyseresultaten waaruit blijkt dat vaak hulpverleners en politici gebruikt werden als bron. Cottle (2009) merkt hier echter bij op dat politici zich vooral laten interviewen om zich op die manier op een positieve manier te profileren in de media. Desondanks quotes van slachtoffers het verhaal tastbaarder maken (Chermak, 1995, p. 93) en personaliseren komen dergelijke quotes nooit aan bod in de onderzochte kranten, of toch niet rechtstreeks. Soms worden de woorden van de slachtoffers via hun familie overgebracht aan de media. Moeller (1999, p. 107-108) bevestigt dit door te stellen dat slachtoffers in rampenberichtgeving zelden worden gehoord. Dit kan ook verbonden worden met het feit dat minderjarigen interviewen volgens De Cock et al. (2013, p. 22) niet vanzelfsprekend is omdat moet worden afgewogen of de kinderen emotioneel volwassen genoeg zijn. Dit kan echter in twijfel worden getrokken doordat andere kinderen, die niet bij de ramp betrokken waren, wel geïnterviewd worden. Hier kan wel de opmerking gemaakt worden dat deze laatste kinderen er emotioneel neutraler tegenover staan dan de slachtoffers zelf waardoor bovenstaande stelling van De Cock et al. wel bevestigd wordt. Ook het verzamelen van informatie bij naasten en nabestaanden kan soms problematisch zijn door de toepassing van ‘deatch(-watch) knock reporting’ (Drori-Avraham, 2006, p. 296) zoals ook door een journalist zelf wordt beschreven in één van de onderzochte krantenartikels. Dit kan verbonden worden aan de overvloedige media-aandacht, maar ook aan sensatie doordat nabestaanden vaak emotioneel reageren. Tot slot kunnen de krantenartikels waarbij bijvoorbeeld een naaste of een hulpverlener vertelt over zijn ervaringen met de ramp gekoppeld worden aan de literatuur omtrent de ‘confessional culture’ (Pantti, 2005, p. 357-362), wat op zijn beurt kan verbonden worden met de categorieën personalisering en emotionalisering die onder het thema van sensatie vallen.

Ook omtrent het thema van visualisering zijn er overeenkomsten met de literatuur. In de geanalyseerde krantenartikels komen veel foto’s voor wat aansluit bij de toenemende visualisering in nieuwsberichtgeving zoals Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 178)

stellen. Deze foto's zijn, zoals veel academici (Moeller, 1999, p. 44; Höijer, 2004, p. 515; Machin & Niblock, 2006, p. 144; Leferink & Sessink, 2009, p. 16) stellen, ter duiding van de geschreven tekst. Expliciete foto's over de dood komen volgens verschillende academici niet aan bod in de berichtgeving, terwijl Buettner (2009, p. 351-356) dit nuanceert en stelt dat er wel beelden van lijken aan bod komen. Uit dit onderzoek bleek echter dat geen enkele dergelijke foto gepubliceerd was, wat aansluit bij de eerste groep academici. De foto's van de doodskisten van de slachtoffers ('foto 5' in bijlage) waren echter wel vrij expliciete beelden, maar horen volgens ons niet thuis onder de benaming van expliciete foto's over de dood. Daarnaast kunnen foto's soms discussie uitlokken over de ethische toelaatbaarheid (De Cock et al., 2013, p. 203), wat ook in dit onderzoek aangehaald werd met het voorbeeld van de voorpagina van Het Nieuwsblad van 15 maart 2012 ('foto 3' in bijlage). Daarnaast kunnen foto's volgens Sontag (2003) problematisch zijn doordat ze enkel het climaxmoment vastleggen en niet de hele gebeurtenis. In deze analyse kwam dit echter niet duidelijk naar voor aangezien alle verschillende momenten, van het ogenblik van de ramp tot en met de begrafenissen, in beeld gebracht werden. Uiteraard klopt het wel dat een gebeurtenis niet volledig kan vastgelegd worden, maar de kranten probeerden dit zo goed mogelijk te vermijden door veel verschillende foto's te gebruiken. Van een 'image icon' (Moeller, 1999; McQuail, 2010, p. 348) is er niet echt sprake. Een aantal op elkaar lijkende foto's keren vaak terug, maar niet voldoende om van een 'image icon' te spreken. Tot slot is het beeldmateriaal ook bewijs van twee andere thema's: sensatie en de focus op kinderen. De sensatie ontstaat door het afbeelden van bijvoorbeeld wenende mensen ('foto 1' in bijlage) zoals in uit Het Laatste Nieuws (Verbruggen & Coosemans, 2012, 15 maart, p. 6) te zien is, maar ook door het gebruik van close-ups ('foto 6' in bijlage) zoals in Het Laatste Nieuws (2012, 17 maart, p. 4) en gezinfoto's ('foto 7' in bijlage) zoals deze in Het Nieuwsblad (2012, 15 maart, p. 12-13) zoals respectievelijk Benthall (1993, p. 181) en Hall (1975, p. 178) stellen. Ook in de literatuur (Moeller, 1999) wordt aangetoond dat beeldmateriaal emoties en gevoelens kunnen bevatten en een emotionele reactie kunnen uitlokken. Daarnaast zijn spectaculaire foto's volgens Cottle (2009) kenmerkend voor crisisberichtgeving, alhoewel dit een vrij subjectief gegeven is welke foto spectaculair is en welke niet. In dit onderzoek kunnen beelden van het buswraak ('foto 8' in bijlage) uit De Standaard (Bergmans, 2012, 15 maart, p. 2-3) bijvoorbeeld als een spectaculaire foto beschouwd worden. De focus op kinderen ten slotte is aantoonbaar door de afbeelding van kinderen in foto's, een voorbeeld daarvan is 'foto 2' in bijlage die hierboven al eens werd besproken.

Vervolgens komt de literatuur ook op allerlei vlakken overeen met het thema van rouw. Uit de kwalitatieve inhoudsanalyse bleek dat rouw uitvoerig aan bod kwam in de berichtgeving over de busramp in Sierre en dit vooral aan de hand van de rituelen van rouw die volgens Pantti en

Sumiala (2009) uit drie soorten bestaan die allemaal in zowel de tekst als in de foto's van de onderzochte krantenartikels aan bod kwamen. De religieuze rituelen zoals de begrafenissen, de burgerlijke zoals het leggen van bloemen en de nationale zoals politici die meerouwen tijdens onder meer de minuut stilte. De laatste vorm van rituelen creëert volgens Pantti en Sumiala (2009) een gemeenschapsgevoel, wat ook duidelijk aanwezig is in de geanalyseerde krantenartikels via onder meer de nationale dag van rouw. Ook Cottle (2009, p. 54-56) bevestigt dit gemeenschapsgevoel maar stelt dat deze vooral ontstaat door de publieke, rituele ceremonies. Bij deze rituelen gaan volgens Pantti en Wahl-Jorgensen (2007) en Cottle (2009) vaak emoties en foto's gepaard wat dit thema op zijn beurt verbindt met het thema van sensatie en dat van visualisering.

De link met de kerk komt niet uitdrukkelijk aan bod in de literatuur, maar is wel kenmerkend voor deze case. De religieuze rituelen van rouw zijn de enige link met de kerk die in de literatuur (Pantti en Sumiala, 2009) aanwezig is, terwijl tijdens de analyse nog heel wat andere linken teruggevonden werden zoals mensen die god en de Kerk in twijfel trekken, maar ook gewoon het gebruik van kerkleden als bron. Dit laatste is echter wel onrechtstreeks terug te vinden in de wetenschappelijk literatuur omtrent het bronnengebruik.

De link met nationaliteit daarentegen komt wel aan bod in de academische literatuur onder de noemer van 'banal nationalism' van Billig (1995). In de literatuur wordt hiermee verwezen naar het feit dat vooral het eigen land aan bod komt in de nieuwsmedia, wat verklaard wordt door de culturele nabijheid van dergelijke gebeurtenissen en onder de nieuwsselectiefactor van betekenis valt. Dit verklaart dan ook de enorme media-aandacht voor deze ramp, wat het volgende thema is. Het verklaart echter niet waarom verwezen wordt naar de andere nationaliteiten van de Nederlandse, Poolse en Duitse slachtoffers. Wel kan het gesitueerd worden onder de beschrijvingen van de slachtoffers waarbij nationaliteit een belangrijk detail is, maar dit komt niet in de wetenschappelijke literatuur terug. Het enige verband met de literatuur die hierbij gevonden kan worden is de stelling van Benthall (1993, p. 12) omtrent Westerse landen die ook geselecteerd worden als nieuwswaardig.

De overvloedige media-aandacht is op basis van de bevindingen uit het eigen onderzoek te verklaren door 'banal nationalism' aangezien het om Belgische slachtoffers ging. Hierdoor geldt vooral de 'moral calculus' die focust op culturele nabijheid, en niet de 'calculus of death' die naast culturele nabijheid ook focust op de omvang, aangezien het om een ramp met een klein aantal slachtoffers gaat. Dit wordt gesteund door Gans (19779, p. 151) die stelt dat dergelijke rampen met een klein aantal slachtoffers ook nieuwswaardig kunnen zijn en dat gaat dan vooral om rampen die iedereen kunnen overeenkomen. Dit is echter niet de enige

verklaring want het is vooral door het feit dat voornamelijk kinderen getroffen zijn dat er zo veel media-aandacht was voor de ramp. Verschillende academici zoals Singer en Endreny (1993, p. 38) en Chouliaraki (2006, p. 132) bevestigen dit door te stellen dat kinderen een ramp nieuwswaardiger maken. Ook Moeller (2002) gaat hier mee akkoord en stelt dat alles intenser gerepresenteerd wordt bij de representatie van kinderen als slachtoffers van een ramp. Deze stellingen verklaren ook waarom er zo veel internationale belangstelling was voor de ramp, samen met het feit dat het volgens de geanalyseerde kranten een erg herkenbaar gevoel is voor veel mensen aangezien het iets is dat ieder van ons had kunnen overkomen. Dit laatste komt echter niet letterlijk aan bod in de academische literatuur, maar kan wel verbonden worden met de stelling van Moeller (1999, p. 17) dat de emotionele aantrekkelijkheid van een gebeurtenis van belang is bij de nieuwsselectie. Wat wel onderzocht is en de internationale media-aandacht bevestigd is dat volgens Benthall (1993, p. 12) vaak rampen in Westerse en welgestelde landen worden gekozen. Hieruit kan besloten worden dat de busramp een 'key-event' (Kepplinger & Habermeier, 1995; Kitzinger, 2000, p. 62; McQuail, 2010, p. 317) is die uitgegroeid is tot een nieuwsgolf en zelfs een 'media hype' waardoor de media-aandacht niet meer in proportie is met de echte waarde van de gebeurtenis. Dit wordt ook in de onderzochte krantenartikels aangehaald door bijvoorbeeld de organisatie 'Ouders van Verongelukte Kinderen' die stellen dat sommige van deze ouders zich wat in de steek gelaten voelen doordat de verkeersongevallen waarbij hun kinderen stierven opgevat worden als banale dagelijkse kost, terwijl de busramp erg veel aandacht kreeg (Debusschere, 2012, 17 maart, p. 5). Vervolgens werd het gebruik van sociale media meermaals teruggevonden tijdens de analyse, maar het gebruik ervan verschilt van hetgeen in de literatuur wordt beweerd. Cottle (2009, p. 34) en Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012) stellen dat nieuwsmedia foto's en informatie overnemen van onder andere Facebook en Twitter, maar in de rampenberichtgeving van Sierre werd dit niet gedaan. Er wordt enkel verwezen naar sociale media in de context van rouwverwerking. Tot slot neemt de media-aandacht voor deze ramp af bij de onderzochte kranten naarmate de dagen vorderen, wat ook naar voor kwam in het onderzoek van Galtung en Ruge (1965, p. 67) omtrent de nieuwsselectiefactoren en dat van Wellens (2012) naar het verloop van rampenberichtgeving. Daarnaast is er ook een belangrijk onderscheid tussen de populaire en de kwaliteitskranten, maar dit verschil wordt niet aangehaald in de onderzochte literatuur.

Een ander terugkomend feit zijn de vele vragen naar aanleiding van de ramp. De vraag naar verantwoordelijkheid komt overeen met de literatuur (Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle, 2012, p. 78) en ook de speculatie rond de oorzaak van de ramp kan gelinkt worden aan deze wetenschappelijke bron onder het mom van een gerechtelijk gevolg van de ramp. Omtrent de overige vragen die tijdens de analyse werden opgemerkt is niets terug te vinden in de

academische literatuur wat opmerkelijk is aangezien hier vrij veel aandacht aan wordt besteedt in de onderzochte kranten.

Het tiende thema betreft de gevolgen van de ramp voor de slachtoffers wat volgens Chermak (1995) een nieuwswaardig feit is. Hij stelt dat er weinig aandacht wordt geschonken aan de mentale toestand van de slachtoffers omdat dit moeilijk visueel weer te geven is. De onderzoeksresultaten spreken dit echter tegen, behalve het feit dat de psychologische toestand van de slachtoffers moeilijk visueel weer te geven is. In de onderzochte kranten werden daar dan ook geen foto's van teruggevonden. Verdergaand op de mentale toestand van de slachtoffers wordt ook hun verwerkingsproces weergegeven in de kranten, terwijl hierover slechts weinig gezegd wordt in de academische literatuur.

Het verloop van de berichtgeving is het voorlaatste thema waarover heel wat wetenschappelijke literatuur bestaat. Het verloop van de berichtgeving rond de busramp in Sierre volgt de grote lijnen van het verloop zoals dat in andere onderzoeken, zoals dat van Wellens (2012), werd aangetoond. Er zijn echter telkens verschillen doordat geen enkele ramp exact hetzelfde is waardoor de berichtgeving ook telkens op andere zaken kan focussen. Vaak wordt de ramp zelf volgens Wellens (2012) en De Cock et al. (2013, p. 54) eerst beschreven, wat overeenkomt met de krantenberichtgeving omtrent de busramp in Sierre. Daarnaast kan volgens De Cock et al. (2013, p. 54) gefocust worden op de maatschappelijke gevolgen, wat niet van toepassing is op de besproken ramp in dit onderzoek, de gerechtelijke gevolgen, waarbij in dit onderzoek de speculatie omtrent de oorzaak en de vraag naar verantwoordelijkheid naar voor kwam en ook door Pantti, Wahl-Jorgensen en Cottle (2012, p. 78) wordt bevestigd, en ten slotte kan er ook gekeken worden naar de persoonlijke nasleep wat gaat over de fysieke en mentale gezondheid van de slachtoffers zoals hierboven al werd besproken.

Ten slotte worden er in de geanalyseerde krantenartikels vergelijkingen gemaakt met gelijkaardige gebeurtenissen uit het verleden. Ook in de literatuur wordt deze praktijk aangehaald, maar heeft volgens verschillende academici (Kepplinger & Habermeier, 1995; Vasterman, 2005, p. 510-512) een negatieve invloed aangezien het 'moral panic' creëert. In deze ramp was dat bijvoorbeeld doordat sommige kinderen bang geworden zijn om in een bus te rijden (De Herdt, 2012, 16 maart, p. 16) en ook sommige ouders wilden hun kind niet meer op de bus zetten (Herbots, 2012, 16 maart, p. 8). Volgens Luce (2013, p. 402) heeft dit echter ook te maken met de manier waarop iets verwoord wordt, wat gelinkt kan worden aan de categorie dramatisering. Machin en Niblock (2006, p. 39) nuanceren dit en stellen dat overdrijvingen en sensatie hier ook een belangrijke rol in spelen.

Conclusie

Uit bovenstaande resultaten en bevindingen kunnen een aantal conclusies getrokken worden. Zo wordt er overvloedig en op een sensationele manier bericht over de busramp in Sierre, maar ook in het algemeen over rampen. Het voegt een menselijke kant toe aan de ramp en brengt het persoonlijke leven van de slachtoffers in de publieke sfeer, mede door de ‘confessional culture’ die ontstaat wanneer bronnen hun emoties beschrijven in de nieuwsmidia. De slachtoffers zelf komen echter nooit aan bod als bron, enerzijds doordat het interviewen van minderjarigen niet vanzelfsprekend is en anderzijds doordat het kan uitlopen in het soms problematische ‘death(-watch) knock reporting’. Tot slot blijkt zowel uit de literatuur als uit het eigen onderzoek dat kinderen overgerepresenteerd worden waardoor de volwassen slachtoffers in de schaduw worden geplaatst. Dit is ook op te merken in de foto’s, die talrijk aanwezig zijn in de berichtgeving.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat er wel degelijk een specifieke vorm van mediarepresentatie bestaat van rampen waarbij kinderen betrokken zijn. Kenmerkend is het gemeenschapsgevoel dat onder meer aangetoond wordt via de rituelen van rouw, maar ook de link met de kerk, de beschrijving van de fysieke en psychologische toestand van de slachtoffers, het contrast tussen de toekomst en de dood van kinderen en vooral de emotionele storytelling.

Er is echter verder onderzoek nodig doordat dit onderzoek slechts op één case gebaseerd is waardoor deze bevindingen niet veralgemeenbaar zijn. Daarnaast kan het nuttig zijn om naar buitenlandse rampen met kinderen te kijken of een vergelijkende analyse uit te voeren waarbij een case met enkel kinderen tegenover een ramp met enkel volwassenen wordt geplaatst. Vervolgens kan het ook interessant zijn om dit onderzoek toe te passen op andere media zoals televisie. Ten slotte zou het ook nuttig zijn voor de interpretatie van de artikels om diepte-interviews af te nemen van journalisten om zo goed geïnformeerd te zijn over hoe zij de ramp ervaren.

Bibliografie

Boeken en readers:

Alexander, D.E. (1998). *Natural Disasters*. London: UCL press.

Arnett, J.J., Robins, A. & Rehm, D. (2001). *Emerging adulthood*. Oxford: Oxford university press.

Bauer, M.W. (2000). Classical content analysis: a review. In M.W. Bauer & G. Gaskell (Eds.), *Qualitative researching with text, image and sound: a practical handbook* (pp. 131-151). London: Sage.

Benthall, J. (1993). *Disasters, relief and the media*. London: I.B. Tauris.

Berelson, B. (1971). *Content analysis in communication research*. New York: Hafner publishing company.

Billig, M. (1995). *Banal nationalism*. London: Sage.

Buckingham, D. (2008). *Youth, identities, and digital media*. Cambridge: MIT press.

Carrabine, E., Cox, P., Lee, M., Plummer, K. & South, N. (2009). *Criminology: a sociological introduction (2nd ed.)*. New York: Routledge.

Chermak, S.M. (1995). *Victims in the news. Crime and the American news media*. Boulder: Westview press.

Chouliaraki, L. (2006). *The spectatorship of suffering*. London: Sage publications.

Christie, N. (1986). The ideal victim. In E.A. Fattah (Ed.), *From crime policy to victim policy: Reorienting the justice system* (pp. 17-30). London: Macmillan.

Cottle, S. (2009). *Global crisis reporting. Journalism in the global age*. Berkshire: Open University Press.

Day, L.A. (2006). *Ethics in media communication: cases and controversies*. Belmont: Thomson-Wadsworth.

Gans, H.J. (1979). *Deciding what's news. A study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek and Time*. New York: Pantheon books.

- Gillespie, M. & Toynbee, J. (2006). *Analyzing media texts*. Berkshire: Open university press.
- Greer, C. (2007). News media, victims and crime. In P. Davies, P. Francis & C. Greer (Eds.), *Victims, crime and society* (pp. 20-49). London: Sage.
- Gripsrud, J. (2006). Semiotics: signs, codes and cultures. In M. Gillespie & J. Toynbee (Eds.), *Analyzing media texts* (pp. 9-41). New York: Open university press.
- Hall, S. (1973). The determinations of news photographs. In S. Cohen & J. Young (Eds.), *The manufacture of news. Deviance social problems and the mass media* (pp. 176-190). London: Constable.
- Hall, S. (2010a). Introduction. In S. Hall (Ed.), *Representation: cultural representations and signifying practices* (pp. 1-11). London: Sage.
- Hall, S. (2010b) The work of representation. In S. Hall (Ed.), *Representation: cultural representations and signifying practices* (pp. 13-64). London: Sage.
- Hamilton, P. (2010). Representing the social: France and Frenchness in post-war humanist photography. In S. Hall (Ed.), *Representation: cultural representations and signifying practices* (pp. 75-150). London: Sage.
- Harcup, T. (2005). *Journalism: principles and practice*. London: Sage.
- Harrison, J. (2006). *News*. London: Routledge.
- Hoggart, R. (1995). *The way we live now*. London: Chatto & Windus.
- Holsti, O.R. (1969). *Content analysis for the social sciences and humanities*. Boston: Addison-Wesley.
- Jensen, K.B. (2002). The qualitative research process. In K.B. Jensen (Ed.), *A handbook of media and communication research* (pp. 235-253). London: Routledge.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: an introduction to its methodology*. California: Sage.
- Leferink, S.B.L. & Sessink, M. (2009). *Publiek bezit tegen wil en dank? Een onderzoek naar berichtgeving over slachtoffers in de media*. Utrecht: Slachtofferhulp Nederland.

- Loizos, P. (2000). Video, film and photographs as research documents. In M.W. Bauer & G. Gaskell (Eds.), *Qualitative researching with text, image and sound: a practical handbook* (pp. 93-107). London: Sage.
- Luce, A. (2013). Moral panics: reconsidering journalism's responsibilities. In K. Fowler-Watt & S. Allen (Eds.), *Journalism: news challenges* (pp. 393-408). Bournemouth: Centre for journalism & communication research.
- Machin, D. & Niblock, S. (2006). *News production: theory and practice*. London: Routledge.
- Manning, P. (2001). *News and news sources: a critical introduction*. London: Sage.
- McManus, J.H. (1994). *Market-driven journalism: let the citizen beware?* California: Sage.
- McQuail, D. (1992). *Media performance: mass communication and the public interest*. London: Sage.
- McQuail, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory (6th ed.)*. London: Sage.
- Moeller, S.D. (1999). *Compassion Fatigue. How the media sell disease, famine, war and death*. London: Routledge.
- Niblock, S. (2005). Practice and theory: what is news? In R. Keeble (Ed.), *Print journalism: a critical introduction* (pp. 73-82). London: Routledge.
- Pantti, M., Wahl-Jorgensen, K. & Cottle, S. (2012). *Disasters and the media*. New York: Peter Lang publishing.
- Penn, G. (2000). Semiotic analysis of still images. In M.W. Bauer & G. Gaskell (Eds.), *Qualitative researching with text, image and sound: a practical handbook* (pp. 227-245). London: Sage.
- Seaton, J. (2005). *Carnage and the media. The making and breaking of news about violence*. London: Penguin books.
- Shoemaker, P.J. & Vos, T.P. (2009). *Gatekeeping theory*. New York: Routledge.
- Singer, E. & Endreny, P.M. (1993). *Reporting on risk*. New York: Sage.
- Sontag, S. (2003). *Regarding the pain of others*. London: Penguin books.

Stephens, M. (2007). *A history of news*. New York: Oxford university press.

Van Zoonen, L. (1998). The ethics of making private life public. In K. Brants, J. Hermes & L. Van Zoonen (Eds.), *The media in question. Popular cultures and public interests* (pp. 113-123). London: Sage Publications.

Wester, F. (1995). Inhoudsanalyse als kwalitatief-interpreterende werkwijze. In H. Hüttner, K. Renckstorf & F. Wester (Eds.), *Onderzoekstypen in de communicatiewetenschap* (pp. 609-649). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Wheeler, S. (2005). Get me a great quote: sourcing and research. In R. Keeble (Ed.), *Print journalism: a critical introduction* (pp. 56-62). Oxon: Routledge.

Williams, K. (2003). *Understanding media theory*. London: Arnold.

Zelizer, B. (2004). *Taking journalism seriously*. London: Sage.

Artikels uit wetenschappelijke (en vak)tijdschriften:

Berrington, E. & Jemphrey, A. (2003). Pressures on the press: reflections on reporting tragedy. *Journalism*, 4(2), 225-248.

Brancato, M. (2012). Anthropology and journalism: the television performance of the Abruzzo's earthquake (april - june 2009). *Romanian journal of journalism & communication*, 7(2), 39-43.

Buettner, A. (2009). Skeletal figures – presence and the unrepresentable in images of catastrophe. *Continuum: journal of media and cultural studies*, 23(3), 351-366.

Calvert, C. (2005). The privacy of death: an emergent jurisprudence and legal rebuke to media exploitation and a voyeuristic culture. *Loyola of Los Angeles entertainment law review*, 26(2), 133-169.

Drori-Avraham, A. (2006). September 11th and the mourning after: media narrating grief. *Continuum: journal of media and cultural studies*, 20(3), 289-297.

Galtung, J. & Ruge, M.H. (1965). The structure of foreign news. The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers. *Journal of Peace Research*, 2(1), 64-91.

- Hanush, F. (2012). The visibility of disaster deaths in news images: a comparison of newspapers from 15 countries. *International communication gazette*, 74(7), 655-672.
- Harcup, T. & O'Neill, D. (2001). What is news? Galtung and Ruge revisited. *Journalism studies*, 2(2), 261-280.
- Höijer, B. (2004). The discourse of global compassion: the audience and media reporting of human suffering. *Media, culture and society*, 26(4), 513-531.
- Joye, S. (2010). De media(de)constructie van rampen. Onderzoek naar de selectie en berichtgeving van rampen in Vlaamse nieuwsmedia. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 38(2), 139-155.
- Kepplinger, H.M. & Habermeier, J. (1995). The impact of key events on the presentation of reality. *European journal of communication*, 10(3), 371-390.
- Kitzinger, J. (2000). Media templates: patterns of association and the (re)construction of meaning over time. *Media, Culture & Society*, 22(1), 61-84.
- Moeller, S.D. (2002). A hierarchy of innocence. The media's use of children in the telling of international news. *The international journal of press/politics*, 7(1), 36-56.
- Pantti, M. (2005). Masculine tears, feminine tears – and crocodile tears: mourning Olof Palme and Anna Lindh Finnish newspapers. *Journalism*, 6(3), 357-377.
- Pantti, M. & Sumiala, J. (2009). Till death do us join: media mourning rituals and the sacred centre of the society. *Media, culture & society*, 31(1), 119-135.
- Pantti, M & Wahl-Jorgensen, K. (2007). On the political possibilities of therapy news: media responsibility and the limits of objectivity in disaster coverage. *Communication studies*, 1, 3-25.
- Shoemaker, P.J., Eichholz, M., Kim, E., & Wrigley, B. (2001). Individual and routine forces in gatekeeping. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 78(2), 233-246.
- Smolej, M. (2010). Constructing ideal victims? Violence narratives in Finnish crime-appeal programming. *Crime Media Culture*, 6(1), 69-85.

Vasterman, P.L.M. (2005). Media-hype: self-reinforcing news waves, journalistic standards and the construction of social problems. *European Journal of Communication*, 20(4), 508-530.

White, D.M. (1950). The 'gate keeper': a case study in the selection of news. *Journalism quarterly*, 27(4), 383-390.

Krantenartikels:

52 gezichten (2012, 17 maart). *Het Nieuwsblad*, 5.

A.B.H., C.D.S. & J.M. (2012, 16 maart). "Zijn droom: lego-uitvinder worden". *Het Laatste Nieuws*, 8.

Bergmans, E. (2012, 15 maart). 'We doen alles om de ouders bij te staan'. *De Standaard*, 2-3.

B.J.M. (2012, 15 maart). Het immense verdriet van Lommel-Kolonie. *De Morgen*, 10.

Camps, H. (2012, 15 maart). De dood kan niet omgaan met geluk. *De Morgen*, 1.

De Herdt, C. (2012, 16 maart). Lisa Simpson helpt kinderen om drama te verwerken. *Het Nieuwsblad*, 16.

Debusschere, B. (2012, 16 maart). Britse journalist krijgt klappen van oom slachtoffer. *De Morgen*, 6.

Debusschere, B. (2012, 16 maart). 'Zeg dat angst normaal is, maar toon geen paniek'. *De Morgen*, 8.

Debusschere, B. (2012, 17 maart). 'Alle ouders die een kind verloren zijn nu extra kwetsbaar'. *De Morgen*, 5.

Desmet, Y. (2012, 16 maart). De paradox van een nationale rouw. *De Morgen*, 2-3.

F.L.E (2012, 15 maart). Elio Di Rupo zwaar aangeslagen: 'Een ramp voor het land'. *Het Nieuwsblad*, 20-21.

Fonteyn, B. (2012, 15 maart). Stroom reacties op sociale netwerken. *De Morgen*, 8.

Ghysens, P. (2012, 15 maart). 22 kinderen keren nooit meer terug. *Het Laatste Nieuws*, 1.

- Goethals, M. (2012, 15 maart). Elio Di Rupo poogt verdriet te verwoorden. *De Standaard*, 12.
- Grobben, A. (2012, 24 maart). “Alle ouders hebben hun kind nog willen zien. Je kan dat aan, ja”. *Het Laatste Nieuws*, 13.
- Hancké, C. (2012, 15 maart). ‘Het had ons eigen kind kunnen zijn’. *De Standaard*, 10.
- Herbots, K. (2012, 16 maart). Veel vragen en het besef dat het ook hun bus had kunnen zijn. *De Morgen*, 8.
- In shock bij gehuil van kinderen (2012, 15 maart). *Het Laatste nieuws*, 4-5.
- J.D.P. (2012, 16 maart). ‘Belgisch’ bergdorp verwerkt verdriet. *De Morgen*, 5.
- Klifman, M. (2012, 17 maart). Te veel verdriet. *Het Nieuwsblad*, 10.
- L.V.D.K. (2012, 15 maart). “Ik ben niet goed in troosten, ik word kwaad”. *Het Laatste Nieuws*, 13.
- Mertes, K. (2012, 17 maart). Terug thuis. *Het Laatste Nieuws*, 4.
- Neyt, G. (2012, 23 maart). Op krukken of in een rolstoel, gewonde vriendjes wilden erbij zijn. *Het Nieuwsblad*, 2-3.
- Reynebeau, M. (2012, 17 maart). Nu nog even niet. *De Standaard*, 38.
- Rogiers, F. (2012, 19 maart). Voyeurs, soms voor het goede doel. *De Standaard*, 6.
- Rutten, A. (2012, 17 maart). De adem afgesneden. *Het Nieuwsblad*, 14-15.
- Rust aan scholen keert terug (2012, 20 maart). *Het Laatste Nieuws*, 7.
- S.D.F. (2012, 15 maart). Busramp is wereldnieuws. *De Standaard*, 11.
- Segers, J. (2012, 16 maart). “Niets zo ondraaglijk als een drama zonder reden”. *Het Laatste Nieuws*, 10.
- Sturtewagen, B. (2012, 15 maart). Ergste nachtmerrie. *De Standaard*, 2.
- T.D. (2012, 15 maart). Drama beheerst nieuwssites. *Het Laatste Nieuws*, 13.

- T.Y. (2012, 15 maart). Tragedie slaat weer toe in Heverlee. *De Standaard*, 9.
- V.K. (2012, 15 maart). Alexander en Luca overleven achter in de bus. *De Morgen*, 3.
- Vanderstraeten, S. (2012, 15 maart). Koude rillingen naast wrak rampbus. *Het Laatste Nieuws*, 5.
- Vande Walle, P. (2012, 15 maart). Rouw is niet besmettelijk. *De Morgen*, 21.
- Van Impe, L. (2012, 15 maart). Stil. *Het Nieuwsblad*, 2.
- Van Paeschen, B. (2012, 15 maart). De vakantie was zo mooi. *Het Laatste Nieuws*, 2-3.
- Van Puymbroeck, R. (2012, 15 maart). Belgische chauffeur arriveerde nog voor hulpdiensten bij bus. *De Morgen*, 4.
- Van Regenmortel, J. (2012, 15 maart). ‘Twee gebroken benen, een gebroken arm, maar ze leeft’. *Het Nieuwsblad*, 12-13.
- Verbruggen P. & Coosemans, D. (2012, 15 maart). ‘Kom naar school zo snel je kan’. *Het Laatste Nieuws*, 6.
- Vidal, K. (2012, 15 maart). Reconstructie van een fatale avond in Wallis. *De Morgen*, 2.
- Wils, J. (2012, 15 maart). Zelden was niet weten zo ondraaglijk. *De Morgen*, 20.

Niet-gepubliceerde bronnen:

Wellens, T. (2012). *Onderzoek naar de berichtgeving over de ramp op Pukkelpop. Kwantitatieve inhoudsanalyse van De Standaard, Het Laatste Nieuws en Het Belang van Limburg*. Niet-gepubliceerde scriptie, Brussel, HU Brussel.

Internetbronnen:

De Cock, R., d’Haenens, L., De Smedt, J., Shipper, A., Reul, R., Ichau, E., Valcke, P. & Wauter, E. (2013). *Pers en slachtoffers rapport. Onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Media en de Vlaamse minister van Welzijn*. Geraadpleegd op 9 november 2013 op het World Wide Web: http://www.steunpuntmedia.be/wp-content/uploads/2013/07/20130614_Persslachtoffers.pdf

EM-DAT (2009). *Criteria and definition*. Geraadpleegd op 17 februari 2014 op het World Wide Web: www.emdat.be

GoPress academic (2014). *Persdatabank*, geraadpleegd op verschillende dagen in de periode februari-april 2014 op het World Wide Web: <http://academic.gopress.be/>

Unicef (1989, 20 november). Verdrag inzake de rechten van het kind. Geraadpleegd op 12 februari 2014 op het World Wide Web: http://www.unicef.nl/media/44520/20091116_kinderrechtenverdrag.pdf

United Nations (1985, 29 november). *Declaration of basic principles of justice for victims of crime and abuse of power*. Geraadpleegd op 12 februari 2014 op het World Wide Web: <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r034.htm>

United Nations (2009, september). Adolescent sexual and reproductive health toolkit for humanitarian settings. Geraadpleegd op 12 februari 2014 op het World Wide Web: https://www.unfpa.org/webdav/site/global/shared/documents/publications/2009/UNFPA_AS_RHtoolkit_english.pdf

Van Leuven, S. & Joye, S. (2014). *Bronnengebruik in Vlaamse nieuwsmedia. Een kwantitatieve analyse*. Geraadpleegd op 26 april 2014 op het World Wide Web: http://www.steunpuntmedia.be/wp-content/uploads/2014/02/20140214_bronnengebruik.pdf

Bijlage

Foto 1: Wenend afgebeeld

Foto 2: Focus op kinderen

Foto 3: Kritiek

Foto 4: Kritiek

Foto 5: Expliciet beeld

Foto 6: Close-up

Foto 7: Gezinsfoto

Foto 8: Spectaculaire beelden

